

RĪGAS PEDAGOĢIJAS UN IZGLĪTĪBAS VADĪBAS AKADĒMIJA
Pedagoģijas fakultāte
Nepilna laika studijas
Pirmsskolas izglītības skolotājs

KRISTĪNE RUĢELE

2 – 3 gadu vecu bērnu sīkās motorikas attīstība

Kvalifikācijas darbs

Darba autors Kristīne Ruģele _____
Vārds, uzvārds Paraksta

Darba vadītājs

Lektore
Akadēmiskais amats

Mg.paed.
Zinātniskais/akadēmiskais grāds

Antra Randoha
Vārds, Uzvārds

Paraksts

RĪGA 2015

Anotācija

Darba autors: Kristīne Ruģele

Darba vadītājs: Antra Randoha

Darba nosaukums: 2- 3 gadu vecu bērnu sīkās motorikas attīstība.

Pētījuma mērķis: teorētiski un praktiski, izziņāt 2- 3 gadīgo bērnu sīkās motorikas attīstību un tās attīstības sekmēšanas iespējas.

Pētījuma uzdevumi: Pētījuma gaitā tika izvirzīti uzdevumi sīkās motorikas attīstīšanai:

1. Analizēt pedagoģisko un psiholoģisko literatūru par izvēlēto tēmu;
2. Pētīt sīkās motorikas attīstību procesā 2- 3 gadus veciem bērniem;
3. Pētīt bērnu sīkās motorikas attīstības īpatnības, izmantojot dažādus, daudzveidīgus paņēmienus
4. Apkopot metodiskos ieteikumus sīkās motorikas attīstības sekmēšanai agrīnajā bērnības periodā.

Pētījuma hipotēze: agrīnajā bērnības periodā bērnu sīkās motorikas attīstība tiek sekmēta, ja pedagogs:

- Motivē bērnus darboties, uzslavē par paveikto;
- tiek veicināta, sīkās muskulatūras attīstība un pareizs darba piederumu satvēriens;
- Izmanto daudzveidīgus paņēmienus, materiālus, darba piederumus.

Teorētiskajā daļā analizēti jautājumi par 2-3 gadus vecu bērnu sīkās motorikas attīstības sekmēšanu. Pētīt un analizēt 1. jaunākās pirmsskolas vecumposma bērnu attīstības īpatnības.

Teorētiskā daļa balstās uz A. Ļubinskas, Ž. Piažē, E. Indriksones, D. Dzinteres, A Šponas, G. Svences, V. Golubinas, J. Kundziņas, D. Lieģenieces, atziņām.

Pētījuma metodes:

- Teorētiskā-pedagoģiskās, psiholoģiskās un metodiskās literatūras analīze;
- Empīriskās-vērojumi, praktiskā darbība, anketēšana.

Pētījumā izvirzītā hipotēze apstiprināja – dažāda veida darbības ar rociņām sekmē bērna sīkās motorikas attīstību, ja pedagogs:

- izmanto daudzveidīgus paņēmienus, materiālus, darba piederumus;
- ieido emocionālo kontaktu ar bērnu;
- iotivē bērna vēlēšanos darboties

Darbs sastāv no 55 lpp., 3 tabulām, 25 attēliem, 3 pielikumiem, analizēti 35 literatūras avoti.

Annotation

Forfatter af diplom afhandling: Kristīne Ruģele

Diplom afhandlingens vejleder: Antra Randoha

Diplom afhandlingens titel: 2- 3-åriges finmotoriske udvikling.

Studiets mål: at udforske teoretisk og praktisk de 2-3-åriges finmotoriske udvikling og fremme finmotorikkens udviklingsmuligheder.

Studieopgaver: Under selve studiet blev der anmodet om opgaver for at fremme finmotorikken:

- 1) Analysere den pædagogiske og psykologiske litteratur om det valgte emne;
- 2) Undersøge de 2-3 åriges finmotoriske udvikling under processen;
- 3) Undersøge børns finmotoriske særpræg ved at bruge forskellige mangeartede metoder;
- 4) Opsummere de metodiske anbefalinger vedr. finmotorik, og hvordan man fremmer dens udvikling i den tidlige barndoms periode;

Studiets hypotese: i den tidlige barndoms periode fremmer man barnets finmotoriske udvikling, hvis en pædagog:

- Motiverer børnene til at være aktive og roser dem;
- Fremmer finmuskulaturisk udvikling og korrekt greb om arbejdsredskaber;
- Benytter sig af mangeartede metoder, materialer og arbejdsredskaber.

I teoridelen analyseres spørgsmål om, hvordan man fremmer 2-3 åriges finmotoriske udvikling. Undersøges og analyseres 1.yngste børnehaveklassebørns udviklings særegenheder.

Teoridelen baseres på A.Lubinskas, Z.Piazas, E.Indriksones, D.Dzinteres, A.Sponas, G.Svences, V.Golubinas, J.Kundzinas og D.Liegenieces udtalelser.

Undersøgelsesmetoder:

- Analyse af den teoretisk – pædagogiske, psykologiske og metodiske litteratur;
- Empirisk observation, praktisk anvendelse, spørgeskemaer.

Undersøgelsens foreslåede hypotese bekræfter, at diverse aktiviteter med hænderne fremmer børnenes finmotoriske udvikling, hvis en pædagog:

- Benytter sig af mangeartede metoder, materialer og arbejdsredskaber;
- Opbygger følelsesmæssig kontakt med barnet;
- Motiverer barnets til at være aktiv.

Diplom afhandlingen er på 56 sider, tre tabeller, 25 billeder, tre bilag og der er taget med 35 litteraturkilder i analysen.

Saturs

Ievads.....	7
Sīkā motorika- kā bērnu attīstības rosinātāja agrīnajā bērnības periodā.	9
1.1. Sīkā motorikas raksturojums.....	9
1.2. Attīstības īpatnības agrīnās bērnības periodā (2- 3g. vecumā).....	14
1.3. Sensoriskā audzināšana	22
2. Sīkā motorikas izpēte 2- 3 gadus veciem bērniem.....	27
2.1. Pētījuma metodoloģiskais raksturojums	27
2.2. Bērnu raksturojums temata ietvaros	31
2.3. Sīkā motorikas attīstības veicināšana	32
2.4. Pētījuma norises apraksts un rezultātu analīze	46
Secinājumi	52
Izmantotā literatūra un informācijas avoti	53
Pielikumi	55

Ievads

Kad vecāki izvēlas savam bērnam vietu, kur viņš pavadīs dienas lielāko daļu, apgūs jaunas iemaņas, uzzinās, izpētīs, attīstīsies, viņi vēlas tādu pirmsskolas izglītības iestādi, kurā strādā ne tikai zinoši, sirsnīgi pedagogi, bet būtu arī patīkama, rūpīgi pārdomāta un sagatavota vide.

To, kā cilvēki uztver apkārtējo vidi, vienmēr nosaka viņu intereses, vajadzības, ieceres. Uztveres daudzveidīgā virzība jāattīsta arī bērniem, izmantojot un pilnveidojot viņu intereses un vajadzības.

Ziņas par apkārtējo pasauli mums sniedz visi cilvēka sajūtu orgāni, bet galvenokārt acis, ausis un rokas. Tādēļ jau no agras bērnības jārada labvēlīgi apstākļi redzes, dzirdes, taustes un kustību attīstībai.

Bērni iepazīst priekšmetu pasauli, dabas parādības, sabiedriskās dzīves norises, kuras viņam ir iespējams novērot. No pieaugušajiem viņš arī gūst jaunas zināšanas. Zināšanas, kas iegūtas klausoties stāstījumu, un, kas nav nostiprinātas ar juteklisko pieredzi, ir neprecīzas, nenoteiktas un nestabilas. V. Baha uzsver, ka skolotāja uzdevums ir radīt apstākļus, kas motivētu bērnus darbībai, ņemot vērā viņu personību, spējas, prasmes un iepriekšējo pieredzi (Baha, 2005, 5).

Lai iepazītos ar priekšmetu, jāsaprata īpašības, kas to raksturo. Bērni atšķirīgi uztver apkārtnes priekšmetu īpašības (krāsu, formu, lielumu), novietojumu telpā, dažādu skaņu saklausīšanu. Bērnu jānudina ieraudzīt priekšmetos un parādībās visbūtiskāko, visraksturīgāko. Apkārtējo priekšmetu un parādību īpašības bērni iepazīst darbojoties- aptaustot, apskatot, ieklausoties, izgaršojot.

Pirmsskolas vecumā jāattīsta sajūtu orgāni, lai bērns ne tikai skatītos, bet arī dzirdētu un sajūtu. Bērniem jāattīsta uztveres spējas, jo pirmsskolas vecums ir laiks, kad bērni sāk iepazīties ar apkārtējo īstenību, šai laikā intensīvi attīstās bērnu izziņas spēki un viņu spējas. Vispārīgā sajūtu orgānu un uztveres attīstība ir viens no vissvarīgākajiem intelektuālās attīstības rādītājiem, jo pilnīgākai sajūtu orgānu darbībai pievienojas arī arvien sarežģītāka prāta darbība.

Tēmu “2- 3 gadu vecu bērnu sīkās motorikas attīstība” autore izvēlējās tāpēc, ka pedagoģiskajā darbā novērojusi, ka bērni pareizus, vispārinātus priekšstatus un

zināšanas gūst, ja rotaļās un mācībās tiek iesaistīta jutekliskā pieredze (dzirde, redze, garša, oža, tauste, kustības).

Autore darbā pēta un analizē bērnu sīkās motorikas attīstību. Šim mērķim izmantoju dažādu autoru teorijas, uzmanību pievēršot 2- 3 gadus veciem bērniem.

Pētījuma objekts: sīkās motorikas attīstība agrīnajā bērnības periodā pirmsskolas pedagoģiskajā procesā.

Pētījuma priekšmets: sīkās motorikas attīstība agrīnajā bērnības periodā.

Pētījuma mērķis: teorētiski un praktiski, izziņāt 2- 3 gadīgo bērnu sīkās motorikas attīstību un tās attīstības sekmēšanas iespējas.

Pētījuma hipotēze: agrīnajā bērnības periodā bērnu sīkās motorikas attīstība tiek sekmēta, ja pedagogs:

- Motivē bērnus darboties, uzslavē par paveikto;
- tiek veicināta, sīkās muskulatūras attīstība un pareizs darba piederumu satvēriens;
- Izmanto daudzveidīgus paņēmienus, materiālus, darba piederumus.

Pētījuma uzdevumi:

Pētījuma gaitā tika izvirzīti uzdevumi sīkās motorikas attīstīšanai:

1. Analizēt pedagoģisko un psiholoģisko literatūru par izvēlēto tēmu;
2. Pētīt sīkās motorikas attīstību procesā 2- 3 gadus veciem bērniem;
3. Pētīt bērnu sīkās motorikas attīstības īpatnības, izmantojot dažādus, daudzveidīgus paņēmienus
4. Apkopot metodiskos ieteikumus sīkās motorikas attīstības sekmēšanai agrīnajā bērnības periodā.

Pētīšanas metodes:

Teorētiskā-pedagoģiskās, psiholoģiskās un metodiskās literatūras analīze;

Empīriskās-vērojumi, praktiskā darbība, anketēšana.

Pētījuma bāze: Pirmsskolas izglītības iestāde „M”. Pētījumā piedalās 9 1.jaunākās pirmsskolas grupas vecuma bērni, 9 bērnu vecāki.

1. Sīkā motorika- kā bērnu attīstības rosinātāja agrīnajā bērnības periodā.

1.1. Sīkās motorikas raksturojums

Sīkā motorika: nervu, muskuļu, un kaulu sistēmas koordinētas darbības kopums, bieži kombinācijā ar redzes sistēmu izpildot smalkas un precīzas roku un kāju pirkstu kustības.

Pie sīkās motorikas pieskaitāmi liels daudzums dažādu kustību, sākot ar primitīviem žestiem, tādiem, kā priekšmeta satveršana, līdz ļoti smalkām kustībām, piemēram, no kurām atkarīgs cilvēka rokraksts.

Sīkās motorikas nozīme no anatomiskā skatu punkta roku un plaukstu projekcija aizņem vienu trešo daļu no visas galvas smadzeņu garozas laukuma, kas atbild par kustību projekciju, un tā atrodas ļoti tuvu runas zonai. Tādēļ bērna runas attīstība ir cieši saistīta ar kustību sīko motoriku (skat.1.tabulu).

Sīkā motorika attīstās dabiskā ceļā sākot jau no zīdaiņa vecuma bāzējoties uz kopējo motoriku. Sākumā bērns iemācās tvert priekšmetu, vēlāk pārvietot no rokas rokā, - tā sauktais "pincetes tvēriens". Triju gadu vecumā jau viņš spēj zīmēt, pareizi turēt karoti vai otu. Pirmsskolas vecumā sīkās motorikas iemaņas kļūst daudz sarežģītākas un daudzveidīgākas. Palielinās tādu darbību skaists, kur tiek iesaistītas abas rokas vienlaicīgi.

E. Šabanova uzskata, ka darbs ar bērniem, lai attīstītu smalko motoriku bērniem, jā sāk jau no agras bērnības. Jau zīdīšanas vecumā zīdaiņim var sākt masēt pirkstiņus, līdz ar to iedarbojoties uz aktīvajiem nervu punktiem, kas saistīti ar galvas smadzenēm. Agrīnajā un pirmsskolas vecumā nepieciešams veikt vienkāršus uzdevumus, kas tiek pavadīti ar dzejolišiem, neaizmirstot iemācīt arī elementārās pašapkalpošanās iemaņas: aizpogāt un atpogāt pogas, aizsiet kurpju šņores utt. Un, protams, vecākajā pirmsskolas

1.tabula. Sīkās motorikas attīstības tabula.

vecumā attīstot sīko motoriku un kustību koordināciju, jāieņem svarīga vieta bērna sagatavošanā skolai.

Vecums	Attīstības posmi
0-6 mēneši	<ul style="list-style-type: none"> • Refleksīvais satvēriens (uzreiz pēc dzimšanas); • Pasaules pasīvā iepazīšana sniedzoties pēc priekšmetiem (3 mēneši); • Brīvprātīgs satvēriens (3 mēneši); • Abu roku satvēriens ar plaukstām (3 mēneši); • Vienas rokas plauksta satvēriens (5 mēneši); • Kontrolēta sniegšanās (6 mēneši).
6-12 mēneši	<ul style="list-style-type: none"> • Objektu iepazīšana tos liekot mutē; • Kontrolēta objektu atbrīvošana; • "Pincetes" satvēriens; • Paceļ lietas "pncetes satvērienā" starp īkšķi un vienu pirkstu; • Priekšmetu pārlikšana no vienas rokas otrā; • Rotaļlietas pacelšana un nomešana.
1-2 gadi	<ul style="list-style-type: none"> • Veido torni no trīs mazim blokiem; • Uzver četrus gredzenus uz kociņa; • Pāršķir divas vai trīs lapas vienlaicīgi; • Groza pogas; • Zīmē ar visas rokas kustību, velk līnijas; • Ar minimālām kustībām paēdina sevi; • Spēj sazināties ar zīmēm; • Var ievietot karoti mutē; • Turēt krūzīti un padzerties patstāvīgi.
2-3 gadi	<ul style="list-style-type: none"> • Stīgas ar 4 lielām krelles lodītēm; • Pāršķir atsevišķas lapas; • Prot griezt ar ķērēm; • Tur pasteļa krītiņu pirkstos, ne vairs dūrē; • Lielākoties aktivitātēs izmanto tikai vienu roku; • Atdarina horizontālas, vertikālas un apļveida kustības; • Zīmē ar nelielām rokas kustībām, veido punktus līnijas apļus; • Veido, virpina, izspiež plastalīna veidojumus; • Ēd bez palīdzības.
3-4 gadi	<ul style="list-style-type: none"> • Veido torni no 9 mazim blokiem; • Var pārzīmēt apvelkot apļus; • Var uzīmēt krustiņus; • Prot strādāt ar mālu,- veidot bombiņas, kūciņas, čūskas utt • Lieto nedominējošo roku, lai palīdzētu stabilizēt objektus; • Griež papīru izmantojot šķēres.

4-5 gadi	<ul style="list-style-type: none"> • Var nogriezt pa līniju patstāvīgi; • Pārzīmēt krustu, kvadrātu; • Uzrakstīt vārdu; • Uzrakstīt ciparus no 1 - 5; • Pārzīmēt burtus; • Veidot apģērbus lellēm no papīra; • Patstāvīgi saģērbties.
5-6 gadi	<ul style="list-style-type: none"> • Izgrizt no papīra vienkāršas formas; • Pērzīmēt trijstūri; • Izkrāsot kontūrattēlus; • Ar trijiem pirkstiem satvert rakstāmo, lai zīmētu vai rakstītu; • Pareizi līmēt un veidot; • Var uzzīmēt pamatattēlu.
6-7 gadi	<ul style="list-style-type: none"> • Raksta pareizi vairumu burtus un ciparus; • Raksta taisni pa līniju; • Demonstrē kontrolētu zīmuļa kustību; • Raksta pacietīgi; • Patstāvīgi prot salikt Lego un citus konstruktorus; • Prot sasiet kaklasaiti un kurpju šņores.
7-8 gadi	<ul style="list-style-type: none"> • Veidojas salasāms rokraksts.

Pedagoga uzdevums ir paskaidrot vecākiem spēļu nozīmību smalkās motorikas attīstīšanā. Vecākiem ir jāsaprot, ka ieinteresēt bērnu apgūt jaunu informāciju var pārvēršot apmācību spēlē, neatkāpjoties, ja uzdevumi liksies grūti. Neaizmirstiet uzslavēt bērnu (Šabanova, 2009,2).

Veicot priekšmetiskās darbības pilnveidojas viss bērna sensormotoriskais aparāts, attīstās viņa rakstura iezīmes, spējas un jaunas vajadzības.

Bērnībā mācīšanās procesā viss būtiskais ir paša bērna tiešā pieredze, mijiedarbība ar vidi, kas notiek ar maņu orgānu palīdzību rotaļas veidā. Bērna pieredze veidojas, saņemot daudzveidīgos sensoros kairinājumus un veicot to garīgu pārstrādi. Tā veidojas priekšstats, emocijas, jūtas, attīstās griba, veidojas attieksme. Tomēr viss sākas ar sensoro kairinātāju uztveri. Ja cilvēkam nav iepriekšējas pieredzes, ar ko saistīt jauno informāciju, mācīšanās nenotiek. Zinātnieki uzskata, ka uztvertie impulsi, ja tiem netiek pievērsta uzmanība, tikai īsu mirkli riņķo mūsu smadzenēs un tad aizplūst, aizslīd projām. Lai šos impulsus paturētu, tie jāsaista ar kaut ko jau pieredzē esošo,

jāizraisa asociācijas, kas uztvertos un atkal prom slīdošos impulsus piesaistītu un sasaistītu.

Kā uzskata I. Freiberga grāmatā “ Bērns mācās izzināt pasauli.”: Šajā procesā neatsverama loma ir atmiņa, jo ar tās palīdzību jaunais tiek saistīts ar jauno zināmo. Maņas veido tā saukto sensorās iegaumēšanas fondu. Jo daudzveidīgāki un kvalitatīvāki ir stimuli maņu orgāniem, jo pastiprinātāka ir pāreja no īslaicīgās atmiņas uz ilgstošo. Tas pats attiecas uz apgūstamās vielas loģisku sakārtojumu un atkārtotību. Jo vairāk jauno var iesaistīt iepriekšējā pieredzē, jo vieglāk izprast un atcerēties (Freiberga, Priede, 2007, 7)

Uztvere ir priekšmeta vai parādības atspoguļojums kopumā, tiem tieši iedarbojoties uz cilvēka sajūtu orgāniem. Uztvere, tāpat kā sajūta, pirmkārt ir saistīta ar to analizatoru aparātu, ar kuru starpniecību ārējā pasaule iedarbojas uz cilvēka nervu sistēmu. Uztvere ir sajūtu kopums. Uztveres procesa mehānisms ir daudz sarežģītāks nekā sajūta. Līdz ar to, protams, šī izziņas procesa attīstība notiek mazliet citādāk nekā jutības un motorikas attīstība. Uztvere ir process, kas pēc izcelsmes ir saistīts ar ārēju praktisku darbību (Ļublinska, 1979, 144- 145).

Taustes receptoru visvairāk ir pirkstu galos, lūpu malās, dzimumorgānu ādā, termoreceptoru - lūpās, vaigos, plaukstu mugurējā virsmā, vēdera ādā. Ādas jūtība atkarīga ne tikai no receptoru skaita, bet arī no tā kā mēs jūtamies. Visvairāk taustes receptoru ir uz lūpām un rokām. No tiem pa neironu ceļiem uzbudinājumi tiek pārvadīti uz ādas jūtības zonu galvas smadzenēs, kurās kairinājumi tiek atšķirti.

R. Ukstiņa uzskata, ka sensorajā periodā, ja tiek piedāvāta atbilstoša priekšmetiskā vide, tiek veidots bērna domāšanas (intelekta) pamats. Kad bērns savu darbību pavadar ar vārdiem un spēj veikt uzdevumus pēc paraugiem, tad notiek pāreja uz uzskatāmi darbīgo domāšanu (Ukstiņa, 2005, 44).

A. Ļublinska atzīst, ka bērna domāšana pakāpeniski iziet vairākas stadijas. Vispirms- sensormotorisko operāciju stadija, t. i. Darbības akti ar konkrētu, jutekliski uztveramu materiālu: priekšmetiem, to attēliem, līnijām, dažādas formas, lieluma un krāsas figūrām. Domāšanas attīstībā šī stadija ir brīva no valodas izmantošanas un noris bez runāšanas (Ļublinska, 1979, 221-222).

Kā norāda B. Anaņjevs, bērnam piedzimstot, vēl nav nekādu spēju, bet ir noteiktas anatomiski fizioloģiskās īpatnības jeb dotumi (piemēram: nervu darbības

tipoloģiskās īpatnības, sajūtu orgānu uzbūves īpatnības u.c.), kas ir spēju dabiskais pamats (Ананьев, 1954, 120).

Trīs gadu vecumā bērna fiziskā un fizioloģiskā attīstība vairs nenotiek tik strauji, kā tas novērojums pirmajos divos dzīves gados, kad strauji pieaug ķermeņa masa, attīstās dažādu orgānu sistēmas un pilnveidojas to funkcijas, bērns apgūst tādas pamatprasmes kā staigāšana un runa. Trīs gadu vecumā bērns straujāk stiepjas garumā nekā pieņemamas svarā, tāpēc augums kļūst slaidāks (Valtneris, 2001. 149).

Darba autore secina, ka par sīkās motorikas darbināšanu sauc darbošanos ar pirkstiņiem un mutes kustības.

Sīko motoriku ir ļoti svarīgi bērniem attīstīt, jo viens no valodas centriem smadzenēs, kas atbild par to, lai cilvēks varētu izrunāt skaņas, vārdus, teikumus, - atrodas tuvu motorikas centram. Tādēļ, stimulējot motorikas centru, tiek stimulēts arī valodas centrs. Turklāt maziem bērniem svarīgi lietas aptaustīt, jo viņi vienkārši vēl nespēj tik viegli kā pieaugušais mācīties akadēmiskā formā.

1.2. Attīstības īpatnības agrīnās bērnības periodā (2- 3g. vecumā)

Par agrīno bērnības periodu sauc bērna attīstību no 1 līdz 3 gadu vecumam. Kā uzskata V. Golubina, šim periodam ir jāveltī vislielākā uzmanība, jo šajā laikā sāk attīstīties bērna personības galvenās kvalitātes, tādas, ka ES koncepcija, pašvērtējums, saskarsmes prasmes un iemaņas, sociālās lomas uz atdarināšanas un empātijas pamata, kā arī priekšmetu funkcionālā apguve atbilstoši sociālajām nozīmēm, priekšmetu nosaukumu apguve, egocentriskās runas apguve (Golubina, 2006, 44).

I. Freiberga norāda visos vecumos bērnu interesē pieaugušais- viņa darbības, izturēšanās, izskats, personīgās īpašības. Agrajā bērnībā (1,6- 2- 3gadi) bērniem ir nelielas, virspusējas un izteikti konkrētas zināšanas, neliels vārdu krājums, žesti un vēlme runāt, vēlme darboties ar prieku, priecāties, saņemt uzslavas, prieks par savu varēšanu, elementāras pašapkalpošanās prasmes. Taču vēl izpaliek zināšanas un spēja vispārināt, lai saprastu un lietotu jēdzienus, trūkst pieredzes, lai atpazītu dažādus objektus, darbības un īpašības dažādās situācijās (Freiberga, Priede, 2007, 29)...

Trīs gadu vecumā bērna atmiņa, uztvere, uzmanība un domāšana vairāk pieaugušiem cilvēkiem raksturīgu īpatnību, nekā tas bija līdz šim, bērns iemācās izziņas procesus izmantot aktīvi- pats savu "iekšējo shēmu" kontekstā, ko pauž runā un

saskarsmē. Runas attīstība ir saistīta ar visu kognitīvo procesu attīstību, ES apziņa- ar personības jaunu fāzi (Svence, 1999, 62).

Dzīves otrā gada beigās bērns sāk apzināties savas iespējas, emocionālo un fizisko stāvokli. Bērns kļūst patstāvīgs. To veicina bērna prasme patstāvīgi pārvietoties, kā arī apgūtās praktiskās iemaņas: viņš prot pats ēst ar karoti, rīkoties ar dažiem sadzīves priekšmetiem un rotaļāties.

Šajā vecumā būtiski mainās bērna runa. Trīs gadus veca bērna krājums ir 3- 4 reizes plašāks nekā divu gadu vecumā. Bērns sāk veidot sarežģītas frāzes, salīdzināt priekšmetus un parādības, precizēt, uzdot jautājumus un izdarīt pirmos patstāvīgos secinājumus.

Trešajā dzīves gadā spēj izprast citu cilvēku emocionālo stāvokli, atcerēties izjūtas un pārdzīvojumus, kas norisinājušies nesenā pagātnē, un rīkoties saskaņā ar savu personīgo pieredzi. Bērns samīļos un pažēlos māmiņu, kas sasitusies, jo atceras, kā viņam pašam sāpēja šādā situācijā (Indriksone, 2004, 3)

Galvenā bērna aktivitāte ir rotaļa- tā ir bērna dzīve, viņa nodarbošanās. Rotaļā bērns izzina sevi un apkārtējo pasauli, mācās novērtēt savas vājās un stiprās puses. Rotaļu pasaulē bērns ir brīvs un neatkarīgs, tādēļ rotaļai ir ļoti plašas funkcijas, kas aptver gan intelektuālo, gan garīgo, gan emocionālo sfēru. Rotaļu darbība nodrošina apstākļus bērna attīstībai kopumā un ir ārkārtīgi svarīgs bērna pašapziņas veidošanas mehānisms (Dzintare, Boša,1997,40).

Svarīgākais ir tas, ka mazais bērns ir ne tikai apdāvināts, bet arī dzīvi interesējas par visu, kas var stimulēt viņa izziņas spējas un palīdzēt attīstībā (Bakisa, Romēns, 1997, 191)

Bērns ir kā sūklis, kas visu uzsūc. Viņš ir atdarinātājs- tā viņš izzina pasauli un mācās. (Bauģe, 2014,4)

Bērns tiešām visu iemācās rotaļājoties viņam nav atšķirības starp rotaļu un uzzināšanu. Bērnām piemīt nepieciešamība un vēlēšanās būt aktīvam. Koordinējot un atkārtotot fiziskās vai garīgās darbības, veidojas prāta spējas. Rotaļas mērķis ir pirmkārt

dot prieku kopīgās nodarbībās, radīt apstākļus, kas ikvienam dod iespēju pilnībā vingrināt, nostiprināt un attīstīt savas spējas.

Kādēļ bērnam vajadzīgas rotaļas?

Rotaļa ir bērnības pavadonis. Bērns un rotaļa ir nesaraujami saistīti, jo tā bērnā rada prieku, enerģiju, kā arī attīsta viņu. Bet vai mēs, pieaugušie, to vienmēr atbalstām un novērtējam?

Ieklausīsimies dažās latviešu pedagogu un psihologu atziņās! Jau divdesmitajos gados E. Ozoliņa atzīmēja, ka visgaišāk bērna iekšējā pasaule parādās rotaļās. “Mēs sakām “rotaļas”, un bērni arī lieto to vārdu, bet katram pie šī vārda rodas savāds jēdziens. Mums rotaļa – nekas, joks, bērnam – darbs, izprieca, vingrināšanās un savu spēju parādīšana, ar vārdu sakot, viņa pasaule” (Ozoliņa, 1991, 16).

Rotaļa ir bērna garīgās eksistences līdzeklis. Lūk, kā to izskaidro N. Picka! Ja bērns neuzticas, tad bērns vairs nav bērns, jo tad tam nav vairs atvērtības, nav neierobežotas tieksmes “iekarot pasauli”.

O. Svenne ir teikusi :” Rotaļa ir kā tilts, kas savieno bērna “es gribu” ar viņa mazo, vēl nespējīgo ”es varu”” . Tas viss rada bērnam rotaļu prieku. Prieks bērnam rodas tad, ja viņam ir iespēja izmēģināt līdz šim vēl nenojaustās spējas. Tādējādi bērnā rodas sava spēka un veiklības nojauta.

Psihologi bērna rotaļu attīstību aplūko ciešā saistībā ar viņu vispārējo attīstību. K. Dēķens un M. Štāls savos darbos ir akcentējuši domu, ka agrīnajā vecumā bērni rotaļājas, lai iemācītos pārvaldīt savu ķermeni. Viņi ar prieku vingrina savus locekļus, bez mitas kustas un skrej, šūpojas un dejo, dzied, klagā (Dzintere, Boša, 1997, 15).

Pirmajā dzīves gadā rotaļas ir pieaugušā un bērna kopīgas darbības, kad pieaugušais spēlējas ar bērnu. Nedaudz vēlāk bērns pats sāk darboties ar rotaļlietām un priekšmetiem. Otrajā un trešajā dzīves gadā rotaļu darbības pilnveidojas, parādās bērnu pašu izdomātas radošās rotaļas, kas pilnveidojas un attīstās. (Dzintere, Stangaine, 2005, 107)

Rotaļu galvenais mērķis ir ne tikai priecāties kopā ar bērnu, bet palīdzēt viņam attīstīties. Bagātinot intelekta spontānos un dabiskos procesus, vairojas, to potenciāls un padziļina vēlmi mācīties. Izprasta audzināšana neizvirza par mērķi veidot

“superbērnus”, tās nolūks ir tikai audzināt mazo sirsnīgā un rosinošā vidē, kurā intelektuālie procesi paši veidojas harmoniskāk.

Tātad rotaļa:

- Rada bērnam emocionālu komfortu, līdzsvaru, apmierinājumu, brīvības un drošuma sajūtu;
- Ļauj realizēt sevi, apjaust savas intelektuālās iespējas, veiklību;
- Ļauj bērnam iepazīt pasauli, attīsta iztēli, jaunradi, sevišķi, ja bērns cenšas izteikt savus pārdzīvojumus.

Emocionālu un garīgu gandarījumu bērns gūst gan paša izdomātajās rotaļās, gan pieaugušo ieteiktajās. Šīs rotaļas it kā viena otru papildina. (Dzintere, Boša, 1997, 16)

Bērns sāk saskaņot- koordinēt- sensoro (sajūtas) uztveri un motoro (kustības) atbildes reakciju, tā iedarbojoties uz vidi un reizē to izzinot (Puškarevs, 2001, 56)

Kā savā grāmatā raksta Prudņikova “Montesori pedagoģija ikdienā”- kustība- pirmkārt, kā fiziskā darba forma- joprojām paliek svarīgs izglītojošs faktors, kas palīdz iegūt iekšēju kārtību (Prudņikova, 2004).

Montesori uzsver, ka mazi, aptuveni divus gadus veci bērni, kuri atrodas iešanas attīstības sensitīvajā periodā, var paveikt ļoti daudz, ja nevis viņi “ar mums” iet pastaigāties, bet “mēs ar viņiem” bērns grib vingrināties, lai iemācītos noturēt līdzsvaru, tāpēc viņi grib iet staigāt. Bērns grib vingrināties, lai iemācītos noturēt līdzsvaru, tāpēc viņš grib iet kājām, nevis vienmēr ar kaut ko braukt (Helminga, 2006, 78)

Savukārt G. Svence norāda- bērns simbolus apgūst atdarināšanas procesā, reproducē darbības, kuras iepazinis pagātnē, pieredzē, kā arī apgūst simbolus priekšmetu un lomu rotaļās (Svence, 1999, 80)

Bērns vai cilvēks bērnībā attīstās labi tikai tad, ja var augt no iekšpuses un var veidot saikni ar lietām, kas nodrošina īstu cilvēcisku pieķeršanos (Helminga, 2006, 59).

2- 3 gadu vecumā bērns milzu soļiem progresē savā garīgajā un sociālajā attīstībā. Viņš sāk sevi apzināties kā autonomu personu un atklāj savu Es. Tas nevar notikt bez zināmām grūtībām. Bērns bieži runā pretī: viņš grib nospraust savas robežas, uzzināt, cik tālu var iet, cik lielā mērā var uzspiest savu gribu. Tikai laika gaitā un ar milzīgu pacietību viņš pamazām sāk iemācīties kontrolēt savas emocijas un viņa dusmu lēkmes vairs nav tik biežas. Rokas kļūst veiklākas, bērns var daudz ko ar tām paveikt, un rotaļa var būt ļoti labs treniņš. Līdzko bērns spēj noturēt rokā zīmuli, viņš ar lielu prieku zīmē, ātri uzlabojot līniju precizitāti. Ja viņš ver uz aukliņas lielas pērles vai

makaronus, glezno uz stikla ar mitrām ziepēm, pēc tam palīdz tās noslaukot tas viss ir rotaļa, bet reizē arī vingrinājums.

Tādēļ psiholoģijas doktore G. Svence apstiprina: “Atmiņa attīstās no netīšās uz tīšo iegaumēšanu, kurai jābalstās uz rotaļu un spēles elementiem. Ļoti liela nozīme ir kustības atmiņas attīstībai: mazgāšanai, matu ķemmēšanai, darbībām ar karoti un dakšiņu, pogu aizpogāšanai, kurpju aizsīšanai, kā arī darbībām, kas saistīta ar sīko pirkstu muskulatūru (Svence,1999, 83)

Trešajā dzīves gadā bērns jau spēj rotaļāties ar citiem bērniem un strauji attīsta sociālās spējas. Divarpus gadu vecumā viņš prot organizēt pavisam vienkāršas spēles ar diviem vai trim biedriem, kuri tāpat vēlas visu izlemt paši, tāpēc kopība nemēdz būt ilga. Bet šajā vecumā dzimst arī īsta draudzība, kas reizēm var pastāvēt ļoti ilgi. Vai nu vienatnē, vai arī grupā bērns nododas iztēles spēlēm, kas kļūst aizvien bagātākas gan šajā, gan nākamajā dzīves gadā.

Trīs gadu vecumā bērns jau ir īsts mazs cilvēciņš. Viņam ir pagātne, zināšanas un pieredze. Viņš uzdod neskaitāmus jautājumus par visu, ko apkārtnē redz, kaut arī interešu centrā joprojām ir galvenokārt viņš pats (Dzintare, 2000)

M. Montesori pamatideja – bērns pasauli uztver caur sajūtām, tādēļ jāpiedāvā materiāls to attīstībai. Otra pamatideja – bērns pasauli izzina patstāvīgā darbībā caur mēģinājumu un kļūdu metodi. Pašam izlabojojot savu kļūdu, bērns pats sevi attīsta. Pieaugušajam bērns jānovēro, jānovērtē viņa attīstības līmenis un jāpiedāvā atbilstošs materiāls tālākai attīstībai. Formas uztveri sāk ar telpisko ķermeņu izpēti, tos aplūkojot un aptaustot. Pieaugušais nosauc figūru, bet bērnam nav obligāti jāatkārto vai jāiemācas nosaukumi, bērns figūru nosaukumus apgūst tad, kad rodas interese par tiem.

Figūras tiek salīdzinātas, sagrupētas, izliktas pēc lieluma augošā vai dilstošā secībā, tādējādi attīstot bērna prātu, domāšanu, kas, pēc M. Montesori uzskata, ir matemātisko priekšstatu pamats.

Ģeometrisko figūru atšķiršana, salīdzināšana (sensorais periods līdz 3 gadu vecumam), nosaukšana, salīdzināšana, grupēšana, pēc audzinātājas ierosinājuma, „pa krāsām”, „lielās”, „mazās”, „pēc nosaukuma”(Piažē,2002,12).

Minēto darbības veidu apguvei tiek izmantotas galda didaktiskās spēles, kustību didaktiskās rotaļas, citi rotaļu veidi un priekšmeti.

Ģeometriskās formas apkārtējos priekšmetos. Sākumā izpēta vienkāršus priekšmetus, kuros izteikta kāda viena ģeometriskā forma , pakāpeniski izpēta sarežģītākus priekšmetus, kuros saskatāmas vairākas formas. Piemēram, aplūkojot

māju, tajā bērns saskata dažādas ģeometriskās formas. Kad bērns spēj izpētīt priekšmetus, tad var piedāvāt nākamo darba vedu ar ģeometriskajām figūrām.

Stilizētu priekšmetu siluetu izlikšana no ģeometriskajām figūrām. Jau sensorajā periodā bērns uz uzzīmētas mājiņas, kas sastāv no kvadrāta un trijstūra, uzliek atbilstošas figūras. Visu šo darbības veidu apguvei tiek izmantoti didaktiskie materiāli, didaktiskās rotaļas, rotaļu situācijas, lomu un celtniecības rotaļas (Piažē, 2002, 14).

Bērni darbojoties ar ģeometriskajām figūrām, tās salīdzina, sakārto pēc nosaukuma, krāsas, tātad izmanto un pielieto domāšanas operācijas. Jau sensorajā periodā bērns var salikt sarkanās bumbiņas sarkanajā spainītī vai sarkanajā kastītē (līdzīgi sakārto (sagrupē) citas krāsas bumbiņas). Audzinātāja izsaka vispārinājumu: „Sarkanajā spainītī ir visas sarkanās bumbiņas, zilajā spainītī ir visas zilās bumbiņas” (Piažē, 2002, 14).

Krāsu apgūšana. Divgadīgs bērns atšķir četras pamatkrāsas – sarkana, dzeltena, zila, zaļa. Daži bērni prot nosaukt priekšmetu krāsa. Kā attīstīt šīs iemaņas.

Bērnam tiek piedāvāts nosaukt apkārt esošo priekšmetu krāsas. Mazulis var izmantot krāsas, lai salīdzinātu priekšmetus. Bērniem tiek parādītas dažādu krāsu āboli – dzeltenu, zaļu un sarkanu. Bērnu uzdevums noteikt, kas tiem ir kopīgs (visi ir āboli) un kas atšķirīgs (tie ir dažādu krāsu).

Pastaigas laikā bērniem tiek organizēta rotaļa, kas atradīs visvairāk vienas noteiktas krāsas priekšmetu. Bērna uzmanība tiek pievērsta tam, ka pasaule ir daudzkrāsainākā, bet, ja vērīgi ieskatās, var ieraudzīt, ka zāle, lapas, garāmbraucošā mašīna ir zaļa, zieds, cepure un rotaļu spainītis – sarkans.

Zīmēšanas nodarbībā bērni tiek mācīti zīmēt un izkrāsot priekšmetus, kuru krāsa nekad nemainās, piemēram, gurķis vienmēr ir zaļš, citrons – dzeltens, zemene, tomāts – sarkani, bet jūra, debesis visbiežāk ir zilas. Šāda asociatīva iegaumēšana palīdzēs ātrāk apgūt krāsu nosaukumus. Lietainā dienā var spēlēt šādi: sašķirot pogas pa krāsām un jāieliek atbilstoši krāsai kastīte.

Priekšmetu forma. Divgadīgs bērns zina un atšķir galvenās ģeometriskās figūras – aplis, trīsstūris, kvadrāts. Bērns, kuram labi attīstīta runa, prot nosaukt dažus no tiem. Taču bērnam vēl ir grūti pareizi izrunāt ģeometrisko figūru nosaukumus.

Ģeometrisko formu attēlus pazīt zīmējumos var mācīt bērniem šādā veidā, nepieciešama papīra lapa ar figūru zīmējumiem un no kartona izgrieztas figūras. Bērns mācās salīdzināt zīmējumu un figūru, to var darīt, uzliekot figūru uz attiecīgā zīmējuma. Kad bērns nekļūdīgi prot atrast katrai izgrieztai figūrai atbilstošu zīmējumu, viņam

māca atrast ģeometriskās formas grāmatās, žurnālos vai tuvākajā apkārtnē (Golubina, 2006,10).

Trešajā dzīves gadā, vērojot pieaugušos, bērns var iemācīties zīmēt vienkāršas ģeometriskas figūras. Vispirms tiek zīmēts aplis. Pirmajā reizē pieaugušais vada bērna roku, vēlāk bērns dara to pastāvīgi. Pirmais bērna zīmējums šajā vecumā noteikti ir tālu no pilnības: mazuļa zīmētā figūra būs asimetriska vai pat grūti nosakāma, taču nevajag to uztvert pārāk kritiski, bērns jāuzslavē par pacietību un neatlaidību, uzticību. Ģeometrisko figūru zīmēšanā var izmantot arī Montesori rāmīti – ieliktni, zem kura paliek papīra lapu. Bērns apvelk figūru kontūras rāmīti (Golubina, 2006,10-11).

Sajūtu vingrinājumi. Sajūtu vingrinājumi palīdzēs iemācīt bērnam precīzi, pilnīgi un detalizēti uztvert priekšmetus, to daudzveidīgās īpašības un sakarus (formu, krāsu, lielumu un izvietojumu telpā, skaņu augstumu u. tml.). vingrinājumi attīsta un pilnveido bērna redzes, dzirdes, ožas, garšas un taustes uztveri.

Bērns pirmajos dzīves gados no apkārtējās pasaules iegūst ļoti daudz iespaidu. Viņš sāk atšķirt krāsas, formas, lielumus. Maziem bērniem uztvere ir ļoti nenoturīga. Bērni parasti atceras tās īpašības, kas tieši nosaka veiksmīgu manipulēšanu ar priekšmetiem (visbiežāk tā ir forma).

Attiecībā uz formu, krāsu un citiem nosaukumiem jāsaprot, ka šos nosaukumus pedagogiem ir jālieto, bet sākumā nevajag likt bērnam lai tos iemācītos.

Nosaukuma iegaumēšana vieglāk panākama saistījumā ar priekšmetu īpašību un attieksmju modeļu apgūšanu piemēram, formu sfērā tās ir ģeometriskās figūras – riņķis, kvadrāts, trijstūris, krāsu sfērā – septiņas spektra krāsas, kā arī baltā un melnā krāsa. Sākumā vēlams, lai bērns atcerētos pašu īpašību nosaukumus: „forma”, „krāsa” (Lieģeniece, 2002, 73).

Nedaudz citādi ir ar priekšmetu lielumu, jo tā ir relatīva īpašība. Bērns to iepazīst tikai salīdzinājumā ar citu lielumu (lielāks, mazāks, tāds pats). Tieši tādi priekšstati arī jāveido. Ģeometrisku figūru un to variantu apgūšanā būtiski ir iemācīt bērnam paņēmienu apvilkt kontūru, ar skatienu sekojot rokas kustībai. Tāpat ļoti nozīmīga ir ar redzi un tausti uztvertu figūru salīdzināšana. Iepazīšanās ar lielumu ietver tādas darbības kā priekšmetu izkārtošana rindā, sākot ar lielāko un beidzot ar mazāko, vai otrādi. M. Montesori piedāvātais materiāls izraisa aktivitāti, aicina darboties, pilnveido maņas un to funkcijas (Lieģeniece, 2002, 74).

Laika posmā līdz 3 gadiem bērns no apkārtējās pasaules iegūs milzum daudz iespaidu, taču viņa uztvere ir nenoturīga. Tieši tāpēc bērni šajā vecumā visbiežāk

iegaumē kādu vienu spilgtu, labi pamanāmu priekšmeta īpašību, nepaturot prātā pārējās. Tāpēc nav nepieciešams veidot priekšstatus par formu vai krāsu variantiem. Bērnu darbība šajā posmā jāorganizē tā, lai vērstu uzmanību uz noteiktām priekšmetu īpašībām, iepazītu tās un nodrošinātu veidošanos par apgūto.

Formu un krāsu nosaukumus bērniem speciāli nemāca, bet skolotājs tos lieto ikdienā sarunā ar bērniem.

Trešajā dzīves gadā bērnam ir jāsāk apgūt produktīvas darbības: salikt vienkāršus kluču veidojumus, vienkāršu mozaīku no krāsaina saliekamā materiāla utt. Šajās nodarbēs sistemātiski jāpievērš bērna uzmanība priekšmetu īpašībām, norādot uz konkrētā priekšmeta krāsu un lielumu kā patstāvīgu īpašību (Golubina, 2007, 267).

„Svarīgi attīstīt visas ķermeniskās izjūtas, pilnveidojot bērna uztveres spējas. Ja nav attīstītas muskuļu un locītavu sajūtas, bērnam ir grūti iziet no sasprindzinājuma stāvokļa uz atslābumu un atrādi, tāpēc var rasties dažādas grūtības kustību jomā. Bērnam jāizjūt savs ķermenis, lai veidotu izpratne par tā iespējām, kā arī prasme pārvaldīt to. Bērnam jāvingrinās atdarināt dažādas kustības, to virzienu iespējas, atdarinot gan pieaugušos, gan veicot citas pedagoga paredzētas darbības dažādās pirmsskolas attīstošajās programmās paredzētajās jomās – sporta un muzikālajās nodarbībās, zīmēšanā, darbībās ar dažādiem materiāliem.

Liela nozīme ir dažādiem roku un pirkstu vingrinājumiem. Bērna muskulatūra attīstās pakāpeniski, tās attīstība un nostiprināšanās ir dažādi jāstimulē. Jāattīsta taktilās sajūtas, pirkstu un rokas spēja satvert un turēt. Ap divu gadu bērns karoti vai zīmuli satver ar visu plaukstu (krusteniskais satvēriens), īkšķis ir vērsts uz leju. Satvēriens parasti notiek no augšas. Tikai ap trīs gadu vecuma spēja satvert „pavirzās” vairāk uz pirkstu galiem. Darbības ar zīmuli, otu, pirkstu muskulatūru attīstošie vingrinājumi pakāpeniski pilnveido delnas locītavas un visbeidzot pirkstu kustību.

Par pēdējo rokas kustīguma attīstības punktu jāuzskata bērna spēja novietot īkšķi pret pirkstu galiem un pāri plaukstai, piespiežot pie tās.

H. Helminga savā grāmatā “Montesori pedagoģija” raksta: divarpus gadus vecs bērns zināmā mērā pilnībā pārvalda vissarežģītāko valodu, tās vārdu pamatkrājumu, teikuma uzbūvi un intonāciju, tad, kā secina Montesori, ir notikusi intensīva sagatavošanās ar “absorbējošā gara” palīdzību, un Montesori ņem vērā ne tikai lalināšanu, kas attīstās līdz zilbju, vēlāk vārdu darināšanas mēģinājumiem, bet arī pamana, cik uzmanīgi dažus mēnešus vecs bērns vēro ar viņu runājošā pieaugušā lūpās, kā viņš priecājas atrasties runājošu cilvēku sabiedrībā un kā bērns, vēl pirms viņš runā,

jau saprot, ko viņam saka. Bērns nerunā kaut kādā vispārējā dabas valodā, bet gan savas vides valodā, neatkarīgi no tā, vai šī valoda ir augsti attīstīta vai primitīva (Helminga,2006,87)

Bērnu runas attīstībā un apmācībā liela nozīme ir rokas un pirkstu sīkās muskulatūras attīstīšanai. Pētījumi pierādījuši, ka bērna rokas un pirkstu kustības ir cieši saistītas ar runas centriem galvas smadzeņu garozā, tāpēc roku un pirkstus jācenšas nodarbināt pēc iespējas vairāk. Līdz ar to nostiprinās un attīstās rokas un pirkstu muskulatūra, kas savukārt nodrošina bērna rokas praktisku sagatavošanu rakstītprasmes apgūšanai skolā” (Freiberga, Priede, 2007, 22).

Autore secina, ka vēl joprojām intensīvi norit bērna fiziskā un psihiskā attīstība, nostiprinās viss bērna organisms. Strauji attīstās bērna runa, paplašinās vārdu krājums. Rotaļa ir bērna galvenais darbības veids. Bērns šajā vecumā jau vēlas būt neatkarīgs, tāpēc bērnam pēc iespējas biežāk jādod izvēles iespējas.

1.3. Sensoriskā audzināšana

Sensoriskā audzināšana ir sensorisko procesu (sajūtu, uztveres, priekšstatu) mērķtiecīga pilnveidošana un attīstīšana bērniem. Sensoriskie procesi ir cieši saistīti ar sajūtu orgānu darbību. Priekšmets, kuru mēs aplūkojam, iedarbojas uz mūsu redzi; ar tausti mēs sajūtam, vai tas ir ciets vai mīksts, vai virsma ir gluda vai nē; skanas, kuras izdod kaut kāds priekšmets, uztveram ar dzirdi. Tādējādi sajūtas un uztvere ir tieša, jutekliska īstenības izzināšana (Kundziņa, 2006)

Sensoriskās audzināšanas uzdevums ir attīstīt bērna spēju uztvert un priekšstatīt priekšmetus un parādības caur juteklisko pieredzi, pilnveidojot visu maņu uztveres spējas. To jāveic ar rotaļām un vingrinājumiem. Nodarbībās sensoriskās audzināšanas uzdevumi ietilpst didaktiskajā sistēmā un ir intelektuālās attīstības sastāvdaļa. Sensoriskās attīstīšanas uzdevumi tiek īstenoti, piemērojot tos konkrētai darbībai un

ievērojot tās specifiku. Jebkura saturīga bērnu darbība ietver kā vienkāršākus, tā arī sarežģītākus sensoriskos izziņas procesus – domāšanas procesus.

Sensoriskā audzināšana vērsta uz to, lai iemācītu bērnu precīzi, pilnīgi un detalizēti uztvert priekšmetus, to daudzveidīgās īpašības un sakarus (krāsu, formu, lielumu, izvietojumu telpā, skaņu augstumu u.tml.) (Golubina, 2007,263).

Pasaules izziņas iesākas ar sajūtām. Sajūtas ir īstenības priekšmetiem un parādībām piemītošo īpašību atspoguļojums, tām tieši iedarbojoties uz cilvēka sajūtu orgāniem (Jonīte, 1997,124).

Bērns divu gadu vecumā daudz precīzāk uztver attālākus priekšmetus, kad nepieciešams ar redzes palīdzību noteikt to atrašanās vietu telpā. Praktiski bērns apgūst arī priekšmetu starpā pastāvošās telpiskās attiecības. Viņš ir spiests palīst zem galda, lai paņemtu tur aizriepojušo automašīnu, pabīdīt sāņus krēslu, jo aiz tā stāv mazs soliņš, uz kura jāuzkāpj, lai paņemtu no augšējā plauktiņa plīša lācīti.

Sensomotorikas attīstības procesā bērns savas dzīves pirmajos trīs gados uzkrāj diezgan lielu sensomotorisko pieredzi. Bērns apgūst zināšanas par daudzām apkārtējām vides priekšmetu īpašībām un atklāj pirmās sakarības, kas pastāv starp dažām viņa izpratnei piemērotām lietām. Šajās darbībās veidojas pirmie bērna domāšanas, saprātīgās gribas un pašapziņas aizmetņi (Jonīte, 1997, 131).

Bērnā 2 gadu vecumā attīstās spējas koordinēt kustības vienlaikus ar kādu ķermeņa daļu un priekšmetu, piemēram, satvert zīmuli un to vadīt, līst cauri šķēršļu joslai vai bīdīt vienu priekšmetu cauri šķēršļiem ar cita priekšmeta palīdzību (Prudņikova, 2004, 68).

3 gadu vecumā bērns iemācās atšķirt arī priekšmetu formas. Viņi spēj atšķirt apli, kvadrātu, trīsstūri, kvadrātu, protams, salīdzinot tos ar pazīstamu priekšmetu formām, piemēram, trīsstūris kā jumts, aplis kā bumba, kvadrāts kā loga rāmis. Agrīnās bērnības perioda beigās bērns sāk fantazēt un variēt, modelēt. Iztēle ir nozīmīgs psihiskais process agrīnās bērnības periodā, līdz skolas vecumam tā kļūst par vislabāk attīstīto izziņas procesu psihē. Iztēles attīstībai ir nozīme arī abstraktās domāšanas attīstībā. Tā kā iztēle saistās ar asociācijām, tēliem, kopīgā meklēšanu parādībās, tad, attīstot asociatīvo iztēli, domāšanu (likt sameklēt līdzīgo), var sākt attīstīt asociatīvo (abstrakto) domāšanu 3 gadus vecumā.

Uzskatāmi konkrētā jeb uzskatāmi darbīgā domāšana bērniem šajā vecumā dominē – bērns uztver, iegaumē un izprot labāk to informāciju, kuru viņš iegūst caur

sajūtām – redzi, dzirdi, pagaršo, aptausta, viņš vēl nespēj abstrahēt un vispārināt (Prudņikova, 2004, 69).

„Otrā dzīves gada beigās bērni parasti spēj paši pareizi nosaukt uztverto pazīstamo priekšmetu, atbildot uz jautājumu „Kas tas ir?”. Tomēr, parasti izdalot tikai dažas pazīmes un nesaskatot atsevišķas detaļas, bērns nereti kļūdās, piemēram, nosaucot aitu, suni par vilku, tīģerēnu par kaķi, un apkopojot dažādus priekšmetus pēc nejaušām pazīmēm (piemēram, uzroci, matus, kaķi apzīmējot ar vienu un to pašu vārdu) (Jonīte, 1997, 148).

Bērns no 1 gada līdz pusotra gadam tās pasaules veidošanas sākumā, kuras elements viņš pats ir, lieto ko līdzīgu solipsismas. Sākumā priekšmets nav nekas vairāk kā sensora ainiņa, kura ir darbības „rīcība”, tas vienkārši turpina subjekta aktivitāti un tiek uztverts kā tāds, kuru izveidojusi paša darbība (tāpēc, ka subjekts pats sevi vel nepazīst šajā pasaules uztveres līmenī), to izjūt un uztver tikai saistībā ar sensomotorās darbības uztvertajiem un subjektīvajiem datiem.

Kā veidojas sensomotorā intelekta „īstenības kategorijas”, tas ir, kā ar šī instrumenta palīdzību veidojas pasaule (Poddjakova un Avaņesova, 1986, 290).

Sensomotorā intelekta attīstība bērna pirmajos divos dzīvības gados, tāpat kā atbilstoša pasaules veidošana, šķiet, nonāk pie tāda līdzsvara stāvokļa, kurš ir tuvs racionālās domāšanas līdzsvaram. Sākot ar refleksu trenēšanu un pirmajām izveidotajām asociāciju rindām, bērnam dažos mēnešos izdodas izveidot shēmu sistēmu, kura spēj veidot nenoteiktas kombinācijas, kas vēsta par jēdzienu un loģisko sakarību sistēmu (Poddjakova, Avaņesova, 1986, 295).

Tādējādi starp sensomotoro intelektu, kurš pastāv pirms runas parādīšanās un turpmāko praktisko intelektu, kurš turpinās verbālo un jēdzienisko realitāšu iespaidā, pastāv ne vien lineāra nepārtrauktība, bet arī „novirze attīstībā”, kuru dēļ, saskaroties ar katru patiešām jaunu problēmu, atkal parādās tie paši vienkāršie adaptācijas procesi, kaut arī ar laiku to nozīme galvenos vilcienos mazinās.

Taču pat ja visas grūtības, ar kurām bērns sastopas savā darbībā no 2 līdz 7 gadu vecumam, galu galā tiek pārvarēta, balstoties uz instrumentiem, kurus sagatavojis pirmo divu gadu sensomotorais intelekts, pāreja no praktiskā līmeņa uz runas un jēdzieniskās un socializētās domāšanas līmeni ietver šķēršļus *sui generis*, kuri īpaši sarežģī intelekta attīstības gaitu (Poddjakova, Avaņesova, 1986, 297).

Ž. Piažē secina, ka pasaules izveidošana, kura šķita pabeigta ar sensomotorā intelekta izveidošanos, turpinās visos domāšanas attīstības periodos, tas, protams, ir

dabiski, taču, turpinoties tā, šķiet, atkārtojas, pirms patiesi virzās uz priekšu, lai ietvertu darbības datus kopīgā priekšstatu sistēmā (Poddjakova, Avaņesova, 1986, 313).

Trešajā dzīves gadā bērns, uztverot attēlu ar vienkāršu sižetu, nosaucot atsevišķi katru attēloto priekšmetu: „Meitiņa, minka” vai „Puisēns, zirgs, koks”. Tikai mazbērna perioda beigās vingrinājumu rezultātā bērni sāk saskatīt starp attēlotiem priekšmetiem pastāvošās sakarības. Parasti tie ir funkcionālie sakari – cilvēks un viņa veicamā darbība: „Meitene baro kaķīti”, „Puisēns jāj uz zirdziņa” (Jonīte, 1997, 148).

M. Montesori savā pedagoģiskajā sistēmā realizēja ideju par pirmsskolas vecuma bērnu jutības attīstīšanu ar treniņu vingrinājumu sistēmas palīdzību. Ar šiem vingrinājumiem bērnam tika ietrenēta spēja smalki atšķirt krāsu un skaņu nianšes, uztvert pakāpeniski pieaugošus (vai atslābstošus) trokšņus (šim nolūkam tika izmantotas ārēji vienādas, ar zirņiem, putraimiem, smiltīm, pildītas kārbīņas). Bērniem bija jāiemācās atšķirt kvadrātus, kas bija pagatavoti no smilšpapīra to dažāda grubuļainuma pakāpē, kā arī kārbīņas pēc to svara u. tml. Taču šāds formāls diferencējošā jutīguma treniņš nevarēja nodrošināt bērnu patieso sensoro attīstību, jo tas norisa ārpus saturīgas darbības, bez bērna saprotama mērķa un jēgas (Jonīte, 1997, 136).

„Ir zināms, ka mazbērns pirms saprāta iestāšanas izrāda sevišķu interesi par visdažādākajiem maņu iespaidiem – krāsām, skaņām, formu utt. Šis vecums sakrīt ar maņu orgānu pilnveidošanās periodu. Montesori šajā laikā piedāvā bērniem maņu rosinošus materiālus. Tie ne tikai atbilst bērna dabiskajai interesei par maņu iespaidiem, bet izraisa aktivitāti, pilnveido maņas un to funkcijas. Šādā veidā sasniedzamā jutības pakāpe ir pārsteidzoša. Maņu attīstībai tiek izmantoti dažādi materiāli: krāsu tāfelītes, cilindri, tornīši, svara tāfelītes utt. M. Montesori tik ļoti uzsver maņas orgānu attīstības nozīmi, ka daudzi to pieņem par viņas sistēmas pamatprincipu. Nenoliedzami, maņu attīstību viņa uzskatīja par svarīgu. Viņa arī uzskata, ka tas ir pamats, uz kā bērns vēlāk var veidot izvērstāku radošo domu un skaidrāku abstraktu ideju.

Sensorikas attīstības iespējas ir sakoncentrētas sajūtu materiālā. Sensorais materiāls ir izveidots tā, lai tiktu attīstītas dažādu sfēru sajūtas – tauste, garša, oža, redze, dzirde. Ar šiem materiāliem bērns mācās klausīties klusumu un skaņas, atšķirt priekšmetu formu, krāsu un svaru. Diferencēta prasmju pilnveidošana, apzināta dažādu sajūtu uztveršana dod iespēju bērnam sakoncentrēties uz kādu vienu sajūtu, viņš mācās

vadīt savas emocijas un iepazīt pasaules daudzveidību. Tieši šādā veidā darbojas princips „no vienkāršākā uz sarežģītāko” (Lieģeniece, 1999, 24).

No tā var secināt, ka tauste ir nozīmīga mazu bērnu mācīšanās un pasaules izzināšanas procesā- īpaši pirmskolas vecumā. Marija Montessori savā pedagoģijā īpašu vietu atvēlēja arī taustes stimulēšanai un deva priekšroku ļaut mācīties, izmantojot tausti. Jau no agras bērnības pedagogu un vecāku pienākums ir veicināt sīkās motorikas un sensoro spēju attīstību, lai sekmētu veiksmīgu bērna tālāko iemaņu apgūšanu, piemēram, rakstīšanu.

2. Sīkās motorikas izpēte 2- 3 gadus veciem bērniem

2.1. Pētījuma metodoloģiskais raksturojums

Novērošana ir viena no visizplatītākajām pedagoģisko pētījumu metodēm. Tā palīdz skolotājam iepazīt savus audzēkņus tiešo vērojumu procesa dabiskos apstākļos.

Pedagoģisko parādību un faktoru izziņas struktūra ietver sevī divus pētījuma līmeņus - teorētisko un empīrisko, atkarībā no tā izvēles pētīšanas metodes.

Teorētiskais līmenis balstās, uz analīzi un sistematizāciju. Šis līmenis paredz, izziņas audzināšanas likumsakarības, izstrādā jaunas audzināšanas apmācības sistēmas. Šajā līmenī notiek vērojumi, pieredze, eksperimenti, loģiska empīrisko datu apstrāde.

Savukārt empīriskais līmenis nozīmē pētījuma gaitā iegūto pedagoģisko faktu uzkrāšanu, atlasīšanu un salīdzināšanu, analīzi un sintēzi, kvalitatīvu apstrādi. Šajā līmenī plaši pielieto novērošanu, anketēšanu, praktiskās darbības rezultātu apkopojumus.

Visas šīs metodes tiek pielietotas, ņemot vērā bērna vecumu un viņa psihiskās attīstības līmeni. Metode apvieno sevī izziņas subjektīvos un objektīvos momentus. Tā ir objektīva, ja teorētiskajā ideālajā aspektā ļauj atspoguļot īstenības objektus un to savstarpējos sakarus. Šajā gadījumā metode ir teorijas veidošanas un praktiskās lietošanas programma. Metode ir subjektīva, jo ir pētnieka domāšanas ierocis (Albrehta, 1998, 6). Šo metodi apgrūtina tas, ko novērotājam jācenšas virzīt savu uzmanību uz tām pedagoģiskā procesa parādības detaļām, kas atbilst novērošanas mērķim, vienlaikus sekojot visam pedagoģiskajam procesam.

Atskaitē par veikto novērošanas darbu jāmin šādas iedaļas: precīza vieta, laiks un novērošanas apstākļu apraksts; informācija par novērotāja lomu grupā; novērojamo personu, viņu savstarpējo attiecību, kolektīva īpatnību raksturojums; sīks novērojamo faktu apraksts, to analīze un izvērtējumu.

Izmantojot novērošanas metodi, es katram bērnam sagatavoju individuālo karti, kurā atspoguļoju roku un pirkstu sīkās motorikas izpausmes.

Empīriskā līmeņa metodes:

Novērošana

Novērošana ir viena no visizplatītākajām pedagoģisko pētījumu metodēm. To plaši izmanto pedagoģiskajā praksē. Novērošanas metode palīdz pedagogam iepazīt savus audzēkņus tiešas uztveres ceļā dabiskos apstākļos. Šī metode ir universāls pētnieka instruments. Tā, zināmā mērā, ir sarežģīta. Grūtība galvenokārt slēpjas tajos

apstākļos, ka novērotājam jācenšas virzīt savu uzmanību uz tām pedagoģiskā procesa vai parādības pusēm un detaļām, kas atbilst novērošanas mērķim, vienlaikus aptverot visu pedagoģisko procesu.

Pastāv vairāki novērošanas veidi. Vadoties pēc pētnieka saiknes ar pētāmo objektu, izšķir: tiešo, netiešo, atklāto un slēpto novērošanu. Ja par grupēšanas pamatu ņem laiku un telpu, tad novērošana var būt: nepārtraukta, diskrēta, monogrāfiska vai šauri specializēts (Albrehta, 1998, 32).

Tādējādi, novērošanu bieži izmanto pētījuma sākumposmā, kuram seko hipotēzes pārbaude ar citām pētīšanas metodēm. Novērošanas datus, parasti, atzīmē novērošanas tabulās. Svarīga ir novērošanas struktūra: Svarīga ir novērošanas struktūra:

1. sagatavošanās novērojumam:

- novērojuma mērķa un uzdevumu noteikšana;
- novērojuma programmas sastādīšana;
- novērojamā bērna personības pazīmju un izpausmju atlase;
- novērojuma situācijas precizēšana;
- reģistrācijas lapas sagatavošana.

2. novērošana:

- situācijas raksturojums;
- faktu reģistrācija.

3. noslēguma posms:

- informācijas sistematizēšana tabulā;
- novērojumu apkopošana;
- paņēmieni izvirzīšana –
 - a) par noteiktu īpašību pastāvēšanu;
 - b) par atsevišķo izteiksmju saistību;
 - c) par cēloņsekām.

Izmantojot novērošanas metodi nepieciešams:

1. izvēlēties dabiskus apstākļus;
2. neiejaukties darbībā;
3. darbu veikt sistemātiski;
4. noteikt konkrētas izpausmes biežumu, intensitāti, ilgumu;
5. reģistrēt novērojumus tabulā;
6. precīzi interpretēt cilvēka ārējo izpausmju iezīmes.

Novērošanai, kā pētījumu metodei, ir vairākas pozitīvas iezīmes:

- nav nepieciešami apjomīgi sagatavošanās darbi;
- tiek fiksēta dabiska izturēšanās;
- novērošanu var veikt paralēli jebkurai citai izpētei.

Novērošanas metodei ir zināmi trūkumi, tādi kā:

- neietvertā novērošanā pētnieka loma ir pasīva, pētniekam jāgaida notikumu risinājums;
- novērošanas rezultātus būtiski ietekmē pētnieka kvalifikācijas līmenis;
- novērojot nav iespējams uzzināt un pārbaudīt izturēšanās cēloņus.

Aptaujas metode

Par visplašāk izplatītajām pētīšanas metodēm pedagogijā kļuvas aptaujas metodes. Aptaujas var būt rakstiskas (anketēšana), gan mutiskas (intervēšana). Šo metožu priekšrocība ir tā, ka nepieciešamo informāciju var iegūt ātri un rezultātu apstrādi var veikt gan uzreiz, gan pēc ilgāka laika sprīža.

Anketēšanai ir vairākas svarīgas priekšrocības. Tā vienlaikus var aptvert lielu skaitu cilvēku. Tās organizēšanai jāpatērē mazāk laika, kā citi veidi: intervēšanai, novērošanai u. c. empīriskajām pētīšanas metodēm. Turklāt anketu materiāla raksturs ir pateicīgs apstrādei un skaitliskajai analīzei. Anketēšana paredz pilnīgu anonimitāti, ja tas ir nepieciešams, taču anketēšana tāpat kā, jebkura cita pētīšanas metode nav universāla. Dažreiz pētījumā tai var būt galvenā loma, dažkārt – tikai palīgroma.

Anketēšanai ir savi trūkumi:

- ja anketa neizraisa apjautājamo interesi, tās rezultāti var nenest plānotos rezultātus;
- atbildes ir atkarīgas no respondentu noskaņojuma, attieksmes.

Pirms sastāda anketu, precīzi jāapzinās anketēšanas mērķis un adresāts, t.i., respondentu loks, kam domāta šī anketa. Pamatjautājumi var būt:

1. atklāti – atbilžu varianti nav norādīti, respondents ieraksta savu atbildes variantu;
2. pusatklāti – ir sniegti atsevišķu atbilžu varianti un atstāta vieta respondenta individuālajam atbildes variantam;
3. slēgtie – uz kuriem var atbildēt: jā, nē, izvēloties vienu no piedāvātajām alternatīvajām atbildēm, izvēloties vienu vai vairākas atbildes no piedāvātajiem variantiem.

Korekta anketas struktūra ietver šādus blokus:

- virsraksts un ievaddaļa;
- jautājumu un atbilžu bloks;
- dažkārt, izvēlēto atbilžu tabula (Albrehta, 1998, 67).

Praktiskās darbības produktu izpēte

Vērtīgu materiālu pedagoģiskajiem pētījumiem var sniegt bērnu praktiskie darbi. Šie darbi var sniegt nepieciešamās ziņas par bērna individuālajām īpašībām, par viņa attieksmi pret darbu un mācību procesā apgūto iemaņu un prasmju līmeni. Pētnieks var iegūt materiālu par to, ko bērns spēj un ko nespēj veikt, kā arī atklāt grūtības un noskaidrot šo grūtību cēloņus.

Jebkurš bērna darba rezultāts pētniekam stāsta par savu darītāju: par viņa attieksmi pret darāmo (strādāts rūpīgi, radoši, pavisā, bez izdomas), par viņa rakstura iezīmēm (uzcītību, neatlaidību, precizitāti), par apgūtajām prasmēm un iemaņām apguvis, daļēji apguvis, nav apguvis, meklē oriģinālu, neierastu pieeju darba izpildē, izpilda tradicionāli, darbojas tikai pēc parauga u.tml.).

Bērnu darbības produktu analīze iegūst lielāku objektivitāti, ja pētniekam bijusi iespēja novērot pašu darbības produkta tapšanas gaitu. Novērošana izgaismo apstākļus, kādos noritējusi darbības produkta radīšana, un palīdz noteikt sakarības starp procesu un rezultātu (Albrehta, 1998, 76).

Autores veiktais pētījums ir sistemātisks apskats par bērnu sīkās motorikas attīstību 2-3 gadu vecumā. Svarīgākie pētījuma posmi notiek bērnu praktiskajā darbībā, kur pedagogs, mācību procesā, piedāvā dažādus didaktiskos uzdevumus, rotaļas, lai veicinātu bērnos sīkās motorikas attīstīšanu. Darbam pie sīkās motorikas attīstības jābūt regulāram un bērnos prieku raisošam.

Pētījuma gaitā tika izvirzīti uzdevumi 2-3 gadus veciem bērniem:

1. Padarīt sīkās motorikas vingrinājumus regulārus;
2. Attīstīt prasmi veikt plaukstu un roku pirkstu kustības;
3. Nedot bērniem uzdevumus, ko viņi nevar paveikt;
4. Attīstīt bērna runu, gribu un katra bērna apziņu- **Es varu**;
5. Radīt bērnos prieku par uzdevumu.

Pētījuma autore izmanto anketēšanas metodi. Pētījuma gaitā autore izstrādā anketu vecākiem, ar kuras palīdzību nosaka vecāku viedoklis par bērnu roku un pirkstu sīko motoriku (skat. pielikumā).

Anketēšanas mērķis- pētīt un noteikt vecāku zināšanas līmeni un attieksmi par bērna sīkās motorikas attīstību.

Pētījumā paralēli jau minētajām metodēm autore izmanto novērošanas metodi. Šī metode sniedz priekšstatu par bērna sīkās motorikas attīstības līmeni.

2.2. Bērnu raksturojums temata ietvaros

Pētījumā tika iesaistīti deviņi 2- 3 gadīgi bērni- četri zēni un 5 meitenes. Izvēles grupā trīs bērni apmeklē pirmsskolas iestādi otro gadu un seši- pirmo.

Pētījuma grupā iesaistītie bērni netika izvēlēti pēc īpašiem kritērijiem. Šie deviņi bērni regulāri apmeklē pirmsskolas iestādi. Līdz ar to iespējas iegūt precīzākus un objektīvākus pētījuma rezultātus.

Pētījuma sagatavošanas posmā tika izveidotas novērojumu tabulas, kurā atspoguļoju sīkās motorikas izpausmes (skat.2. pielikumā).

Pētījumā bērnu vārdi ir kodēti (nomainīti uz bērnam dotās zīmītes nosaukumu), iekavās- M- meitene, Z- zēns. Bumba(Z), Sēne(M), Zvaigzne(Z), Bumbieris(Z), Ķirsis(M), Plūme(M), Mārīte(M), Saule(M), Lapiņa(Z).

Bērni ir ļoti kustīgi, aktīvi un zinātkāri, labprāt un ar prieku pieņem jauno. Labāk ir attīstīta ir lielā muskulatūra, sīko pirkstu muskulatūra vēl tikai attīstās.

Visiem grupas bērniem ļoti patīk darboties ar veidošanas materiālu, jo īpaši ar sāls mīklu, kas arī ir vispateicīgākais materiāls šim bērnu vecumam. Viņi labprāt piedalās veidošanas nodarbībās un vēlas arī darboties ar veidošanas materiālu ārpusnodarbības laikā. Ar celtniecības materiālu (lego, koka klucīši) bērni daudz darbojas ārpusnodarbības laikā. Viņi labprātāk būvē torņus, mājas, garāžas, ļoti pārdzīvo, ja kāds būvi sajauc. Bērni ir ļoti atsaucīgi, ja pedagogs uzaicina viņus uzaicina iesaistīties kopīgā būvniecībā. Ja bērniem ļauj izvēlēties kādu zīmēšanas tehniku izvēlēsies, viņi izvēlas krītiņus, retais zīmuļus, bet ja pedagogs piedāvā krāsot ar pirkstiņkrāsām, tad diviem bērniem ir bailes sasmērēties (Zvaigzne(Z), Saule(S)). Vienam bērnam (Plūme(M)) ir pareizs priekšmetu, viņai ir arī labi attīstīta sīkā muskulatūra, meitene spēj koncentrēt uzmanību noteiktam uzdevumam, pārējie bērni zīmuli, otu, karoti saņem dūrē. Pēc pedagoga aicinājuma pieci bērni (Sēne(M), Bumbieris(Z), Ķirsis(M), Mārīte (M), Lapiņa (Z)) paņem pareizā satvērienā, bet tas ir uz mazu brīdi.

Programmas apgūvē diviem bērniem (Zvaigzne(Z), Bumba (Z)) vērojamas grūtības. Bērni reti vēlas iesaistīties nodarbībās, bērniem vāji attīstīta runa un sīkā motorika. Zvaigzne (Z) ir redzes problēmas, ļoti kluss un bailīgs zēns.

Bērni, kuri pirmsskolas iestādi apmeklē pirmo gadu (Bumba(Z), Sēne(M), Zvaigzne(Z), Ķirsis(M), Mārīte (M), Saule(M)) ir vājāk attīstīta sīkā motorika.

Bērnu sīkā motorika pakāpeniski pilnveidojas un attīstās. Izziņas procesi atbilst vecumposma īpatnībām- vājas koncentrēšanās spējas, nenoturīga uzmanība, ļoti aktīvi un kustīgi, pakāpeniski attīstās runa.

2.3. Sīkās motorikas attīstības veicināšana

Sīkā motorika pat bērniem, kuri regulāri darbojas un trenē sīko pirkstu muskulatūru, attīstās tikai pakāpeniski. Nodarbības organizācijā bērnu darbība tiek virzīta tā, lai tiktu attīstīta bērnu sīkā motorika. Izstrādājot nodarbību pedagogs ņēma vērā: bērna vecuma īpatnības, viņa zināšanu un prasmju līmeni. Galvenais uzdevums radīt bērnam prieku un atsaucību, tad arī būs pozitīvs rezultāts. Nodarbības gaitu autore fiksēja attēlos, kuros parādās bērnu darbības sīkās motorikas attīstīšanai. Lai motivētu bērnu vēlmi darboties, pedagogs izmantoja daiļliteratūru, folkloru, pirkstu rotaļas, pārsteiguma momentus, rotaļspēles, kā arī daudzveidīgus didaktiskos materiālus un darba piederumus. Nodarbības gaitu autore fiksēja attēlos, kuros parādās bērnu darbības sīkās motorikas attīstīšanai. Nodarbības pedagogs organizē pēc mācību gada tematiskā plānojuma, pievēršot pastiprinātu uzmanību bērnu sīkās motorikas attīstīšanai.

Pirkstiņu rotaļas.

Pedagogs aicina bērnus pie sevis uz paklāja. Pedagogs vienlaikus izrunā tekstu un rāda kustības. Viņa runa ritmizējas ar kustībām, ir pietiekami skaļa, precīza un emocionāla. Pedagogs aicina bērnus iesaistīties pirkstiņrotaļās.

Autore novēroja, ka bērniem ir mazkustīgi pirksti, neprecīzas kustības, piemēram, uz pedagoga aicinājuma bērnus ar kreiso roku izvedot katliņu un ar labās rokas rādītājpirkstu, veidot apļveida kustības kreisās rokas plaukstā, pētījuma sākumā varēja izdarīt divi bērni (Plūme(M) un Mārīte(M)). Pedagogs katram bērnam individuāli parādīja kā pareizi “vārāma putriņa”, pieejot pie katra bērna klāt un izveidojot ar bērna kreiso roku katliņu un ar labās rokas rādītājpirkstu karoti ar kuru maisīt putru, lai tā nepiedegtu.

Pirkstiņu rotaļām ir daudzpusīgs iedarbības spēks:

- Veidojas emocionāls kontakts ar pieaugušo;
- Attīstās bērna vēlšanās darboties;
- Pieaug viņa aktivitāte;
- Bērns netieši vingrinās kustību koordinācijā, tādējādi attīstot domāšanu un runu.

Sīkās pirkstu muskulatūras attīstība labvēlīgi ietekmē bērna runas zonu funkcionēšanu galvas smadzenēs. (skat.3. pielikumā).

Pētījuma beigās pēc regulāra sīkās pirkstu motorikas trenēšanas ar pirkstiņrotaļām, bērnu pirksti kļuva kustīgāki un kustības bija precīzākas. Bērnu runa bija attīstījies un pilnveidojusies.

Zīmēšana ar pirkstiņiem.

Pirms nodarbības pedagogs aicināja vērot sniega snigšanu dabā, pievērsot uzmanību sniegpārslīņu izskatam (vieglas, plaukstā kūstošas, trauslas. Nodarbības laikā izmantoja ziemas attēlus, pirkstiņrotaļu “Zaķi” (skat.3. pielikumā), iepriekš bērni apliecēšanā bija apliecējuši sniegavīru. Zīmēšanas uzdevumi: mācīt bērniem ar rādītājpirkstu uz pirksta gala paņemt nedaudz balto krāsu un pēc tam, veidot pirksta nospiedumu uz lapas, atdarinot sniega snigšanu (skat.1.attēlu). Pēc tam pedagogs aicina bērnu iemērkēt divus pirkstu galus krāsā un uz papīra zīmēt zaķīša nospiedumus sniegā. Bērns divi pirksti, bērns divi krāsā iemērkātie pirkstu gali atdarina zaķa lēkāšanu pa sniegu (skat.2.attēlu).

Divi bērni (Zvaigzne(Z),Bumba(Z)) nevelējās veikt darbības ar pirkstiņkrāsām. Pirmsskolas izglītības iestādi apmeklēja pirmo gadu, pēc pārrunām ar vecākiem var secināt, ka bērni iepriekš ar pirkstiņkrāsām mājas nebija darbojušies. Trīs bērni (Plūme(M), Ķirsis(M), Sēne(M)) velējās paņemt pēc iespējas vairāk krāsas, iemērcot visu plaukstu krāsā. Zēns (Lapiņa(Z)) strādāja ļoti lēnām un rūpīgi.

Šīs krāsas ir drošas bērniem, tās nesatur kaitīgas sastāvdaļas. Viegli nomazgājamas no rokām un drēbēm. Zīmēšana ar šīm krāsām attīsta koordinācijas spējas un rokas motoriku.

Bērnos attīstās vēlme darboties ar pirkstiņkrāsām, līdz ar to attīstās pirkstu sīkā motorika, precizitāte, taktilās sajūtas.

1. attēls. Bērns zīmē ar pirkstiņkrāsām “Pirmais sniegš”

2. attēls. Bērns zīmē ar pirkstiņkrāsām “Pirmais sniegs”

Darbošanās ar krāsainiem klučiem.

Bērni tiek aicināti uz paklāja. Uz paklāja kaste ar krāsainiem klučiem. No krāsainiem klučiem bērniem jāsaliek tornis, liekot klučus vienu uz otra (skat.3.attēlu). Pēc tam pedagogs ar bērniem pārrunā, cik lieli torņi ir sanākuši un kādās krāsās tie ir. Bērni mācās nosaukt krāsu (dzeltens, zils, sarkans, zaļš), kādu pedagogs parāda.

Pedagogs uzdod bērniem jautājumu, kur tādi torņi atrodas. Lielākā daļa bērnu atbild ka Rīgā, viens (Plūme(M)) saka, ka Amerikā, viens bērns (Zvaigzne(Z)) nezina, kur tādi torņi varētu būt, uz pedagoga jautājuma vai Rīgā, bērns apstiprinoši māj ar galvu.

Pedagogs bērniem stāsta pasaku “Pelnrušķīte”. Pēc pasakas noklausīšanās pedagogs aicina bērnus ar viņu kopā uzbūvēt pili no grupiņā sastopamajiem celtniecības materiāliem (skat.4.attēlu). Pedagogs pārrunā ar bērniem, ko viņi ir uzbūvējuši, kam tā pils ir, no kādiem materiāliem būvēta pils?

Šāda veida darbības attīsta pirkstu sīko motoriku, rokas muskulatūru, kustību koordināciju. Veidojas interese darboties, kā arī veidojas priekšstats par krāsu.

Ar celtniecības materiāli patīk darboties visiem grupas bērniem. Darbojoties ar celtniecības materiālu bērnu precizitāte ir augusi, viņu koordinācijas spējas ir pilnveidojušās.

3. attēls. Tornis no lielajiem lego klučiem

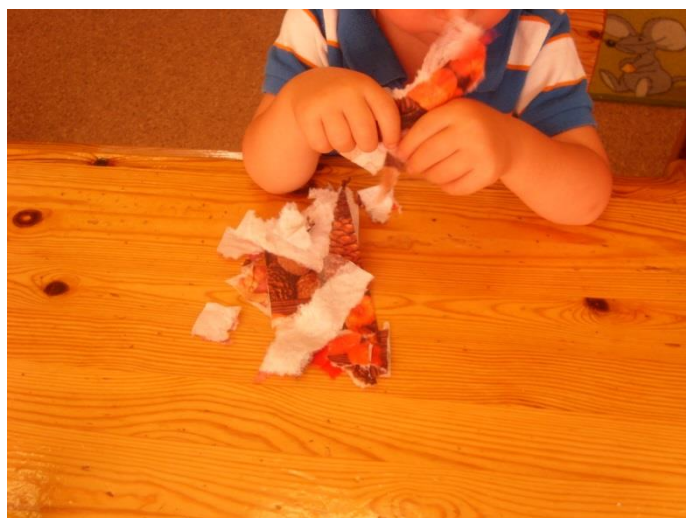
4. attēls. Grupas darbs "Pils"

Salvešu plēšana un virpināšana. Bērniem uz galda noliktas salvetes. Pedagoģs parāda kā salveti ir jāsaplēš strēmēlītēs, ar kreiso roku turot salvetes kreiso augšējo stūri, ar labo roku satvert salveti ar īkšķi un rādītājpirkstu un veikt rokas kustību uz leju. Kad salvetes sadalītas strēmeles, pedagoģs bērnam parāda kā paņemt kreisajā rokā ar īkšķi un rādītājpirkstu salvetes strēmeli un ar labās rokas īkšķi un rādītājpirkstu satverti tuvu kreisajai rokai un ar plaukstu kustībām, kas vērsta uz sevis, atdalīt mazu gabaliņu no salvetes.

Daudziem bērniem šis uzdevums sagādāja grūtības. Bērniem nepieciešama liela pacietība un uzmanība, lai paveiktu šo uzdevumu, piemēram, Zēns (Bumba(Z)) pie pirmā mēģinājuma, kad nesanāca noplēst strēmeli no salvetes, to saburzīja un nometa zem galda un vairs nevelējās veikt uzdevumu. Bērni (Kīrsis(M), Sēne(M), Bumbieris (Z)) uzdevumu paveica ļoti ātri saplēšot salveti lielos gabalos. Bērni (Lapiņa(Z), Plūme(M)) pie šī uzdevuma strādāja ļoti uzmanīgi un salveti saplēsa smalki, jo smalki. Pēc tam ar salvetes gabaliņiem bērni aplicēja zivi.

Plēšana labi attīsta bērna roku pirkstiņus. Turpmākajai darbībai pedagogs bērnam ierāda kā salvetes gabaliņus virpināt bumbiņās paņemot gabaliņus pirkstu galos. (skat.5. attēlu).

Bērniem jādod pēc iespējas vairāk plēst papīrus, jo tas attīsta bērna pirkstu veiklību. Pirksti paliek kustīgāki un bērna pirkstu precizitāte uzlabojas.

5. attēls. Salvešu plēšana.

Darbības ar dažāda lieluma dabas materiāliem. Pedagogs bērniem pastāsta, ka, kamēr pa nakti dārziņš bija ciet, grupiņā paviesojušies rūķi un sajaukuši visus dabas materiālus. Pedagogs parada bērniem traukus ar sajauktajiem dabas materiāliem. Pedagogs aicina bērnus palīdzēt sašķirot dabas materiālus, katru veidu savā trauciņā. Katrs bērns izvēlas, kuru trauciņu viņš vēlas ņemt. Pedagogs aicina bērnu paņemt divus tukšus trauciņus, kur likt sašķirotos dabas materiālus. Bērns var pārlasīt zirņus, pupas, akmentiņus, pērlītes, zariņus, gliemežvākus u. c. nelielus priekšmetus. . Bērniem tiek skaidrots, piemēram, ka pupas liek vienā bļodiņā, zirņus otrā bļodiņā, sajauktās pupas un zirņus ņemam pa vienam un liekam attiecīgajā bļodiņā.

Vairāki bērni (Ķirsis(M), Sēne(M), Bumbieris(Z), Bumba(Z)) vēlas ņemt uzreiz vairākus šķirojamus dabas materiālus un neskatoties bērt kādā no tukšajiem trauciņiem, neievērojot secību, ka, piemēram, ja šķiro kastaņus un zīles, tad ņem pa vienam un attiecīgi zīles liek vienā trauciņā, bet kastaņus otrā. Bērni steidzas un vēlas pēc iespējas ātrāk paveikt uzdevumu. Secību, lēnām strādājot, ievēro bērni (Plūme(M), Mārīte (M)). Zēns (Lapiņa(Z)) dažreiz kļūdās šķirojot materiālu, bet ātri savu kļūdu pamana un pats to izlabo.

Bērni labprāt kaut ko šķiro un pārber no viena trauka otrā. Šīs nodarbes attīsta pincetes satvērienu, acu un roku koordinācijas spējas. Lai veiktu šo uzdevumu, bērnam ir maksimāli jākoncentrējas un jāliek lietā visa acu un roku koordinācijas spējas (skat.6,7 attēlus).

6. attēls. Dabas materiālu šķirošana

7. attēls. Dabas materiālu šķirošana

Veramās figūras uz aukliņu. Pedagoģs piedāvā bērniem no koka veidoti augļus un dārzeņus, kuriem ir vidū izveidots caurums, vērt uz aukliņas. Pedagoģs ielicis šos augļus trauciņā. Vispirms pedagoģs paņēma aukliņu un paskaidro bērniem, ka aukliņas galā ir iesiets mezgls, lai uzvērtie augļi nenoslīd. Augļi jāuzver, līdz aukla ir pilna. Pedagoģs nodemonstrē bērniem, kā viņš ver auklas galu cauri caurumam, kas ir augļu vidū, tā bērni saprot, kā augļi uzverami uz aukliņas. Kad pedagoģs dažus augļus uzvēris, sniedz trauku un aukliņu bērnam, lai viņš pats var pamēģināt augļu vēršanu uz aukliņas (skat.8 attēlu).

Bērni ir sajūsmā, kad viņiem izdodas uzvērt augli uz aukliņas- meitene (Mārīte(M)) katru reizi kā viņai izdodas uzvērt uz aukliņas aplaudē.

Šis uzdevums noder muskuļu attīstības un roku un acu koordinācijas treniņam.

Vēršanu uz aukliņas ieteicams sākt ar priekšmetiem, kuriem ir lieli caurumi, lai bērni uzdevumu izpildītu un būtu gandarījums par paveikto. Pēc tam var pakāpeniski pāriet uz priekšmetiem ar mazākiem caurumiem

9. attēls. Augļu vēršana uz aukliņas

Sāls mīkla. Pastaigas laikā pedagogs kopā ar bērniem vēro kādi putni sastopami bērnu dārza teritorijā ziemā. Pedagogs veic ar bērniem pārrunas, ka ārā ir ziema, putniem ir auksti un sniegā grūti putniem atrast barību. Nodarbības laikā pedagogs rāda bērniem zīlītes attēlu un aicina bērnus atcerēties, ka zīlītēm ziemā grūti atrast barību un aicina bērnus pagatavot zīlītei pusdienas. Katram bērnam tiek izdalīta sāls mīklas gabals. Skaitot skaitāmpantu “Cepu, cepu kukulīti”, pedagogs ar bērniem kopā mīca rokās mīklu. Kad kukulītis izcepts, pedagogs aicina bērnus iespiest savus pirkstu galiņus mīklā, visi kopā skaita pirkstiņrotaļu “Zaķi” un lēkā ar pirkstiņiem pa mīklu (skat.10.attēlu). Pēc tam pedagogs katram bērnam iedod irbulīti un kopā ar bērnu uzrullē mīklu uz irbulīša. Pēc tam pedagogs izdala trauciņus ar pupām un zirņiem. Bērni ņem pa vienam pupas vai zirņus no trauciņa un iespiež sāls mīklā. Bērnu darbs “Čupa čups zīlītei” (skat.11.,12.attēlu).

Darbošanās ar sāls mīklas masu ļauj attīstīt bērna sīko motoriku un roku kustību koordināciju. Tas ir pateicīgs materiāls, jo ir dabisks (nekas bērnam nenotiks, ja tomēr izdomā nogaršot), mīksts un par nelielām izmaksām iegūstams liels daudzums.

Bērniem ļoti patīk darboties un attīstās arī viņu iztēle. Galvenais bērna uzdevums ir kārtīgi izmīcīt mīklu gan rokās, gan uz paliktnīša. Bērni mācās savelt bumbiņas, desiņas, taisīt pankūciņas. Dažādu elementu iespiešana attīsta pincetes satvērienu, jo jāspēj saņemt divos pirkstos pupa vai zirnis.

10. attēls Pirkstu iespaidumi sāls mīklā

11 un 12. attēls. Bērnu darbs "Čupa čups"

Dažādas faktūras. Pedagoģs pastāsta bērniem, ka ceļā uz bērnu dārzu satīcis ļoti noskumušu sunīti. Viņam nav bijis nekā mugurā. Pedagoģs vaicā bērniem vai viņi palīdzēs apģērbt sunīti? Pedagoģs izdala bērniem uz papīra uzzīmētu sunīti, kam rumpis ir izgriezts. Pedagoģs dod bērnam aptaustīt atšķirīgas faktūras auduma gabaliņus, plēvi, finieri, smilšpapīru, gofra kartonu u.c.. Pārrunā ar bērnu kurš mīkstāks, asāks, pūkaināks. Pēc bērns izvēlas piemērotāko (pēc savas izvēles) apģērbu sunim. (skat. 13.attēlu).

Šis uzdevums bērnos raisīja līdzjūtību. Viens bērns (Plūme(M)) teica, ka suns grib ēst. Bērni labprāt aptaustīja dažādas faktūras un izvelējās sunim vismīkstāko faktūru. Tikai viens zēns (Bumbieris(Z)) izvelējās suni uzlikt uz gofra kartona.

13.attēls. Dažādas faktūras

Sajūtu kaste. Pedagoģs iekārtojis palielākā caurspīdīgā kastē ar vāku. Kastē iebērtā manna un saliktas dažādas lietas gan dabas materiāli, gan sadzīves lietas ar atšķirīgu faktūru, kuras bērns var aptaustīt. Sajūtu kastē bērni darbojas individuāli vai pa pāriem.

Bērns (Bumba(Z)) vislabāk darbojas sajūtu kastē. Tā kā ikdienā viņš ir ļoti nemierīgs un mēdz darīt pāri citiem bērniem, šī kaste viņam ir miera osta. Darbojoties šajā kastē viņš kļūst mierīgāks un pozitīvāks noskaņojums.

Tauste ir nozīmīga bērnu mācīšanās un izzināšanas process - tā bērns netiešā veidā mācās sajūst un atšķirt, kāds ir čiekurs, akmens, skrūve u.c. lietas. Darbojoties šajā kastē bērns manu pārbārsta, izbārsta starp pirkstiem. Šāda darbošanās vingrina pirkstus un attīsta iztēli. Nemierīgs bērns nomierinās (skat.14.attēlu).

14.attēls. sajūtu kaste.

Darbības ar knaģiem. Pedagoģs ņem knaģus no groziņa pa vienam un piesprauž tos ap groziņa malu. Parāda bērnam, kā knaģi atver un aizver, lai bērns skaidri redz, ka knaģim jābūt vaļā, tikai tad to var piestiprināt vai noņemt. Kad pedagoģs piespraudis dažus knaģus, dod groziņu bērnam, lai viņš turpina. Kad uzdevums pabeigts, pedagoģs parāda bērnam, kā knaģus var noņemt. Tad attiecīgās krāsas knaģi piestiprināmi pie attiecīgās krāsas papīra (zilie knaģi pie zilā papīra, sarkanie pie sarkanā papīra, dzeltenie pie dzeltenā papīra un zaļie pie zaļā papīra (skat. 15,16, attēlus).

Bērni sākumā centās knaģus atvērt, turot knaģi abās rukās un katru roku velkot uz savu pusi, bieži knaģi plīsa. Bērni (Bumba(Z), Zvaigzne(Z), Saule(M)) saņem knaģi ar visu plaukstu. Sagādā grūtības paņemt knaģi ar diviem pirkstiem. Ar uzdevumu visprecīzāk tika galā viens bērns (Lapiņa(Z)) – nebija nepieciešams pedagoģam radīt un stāstīt uzdevumu atkārtoti. Trīs bērniem (Bumbieris(Z), Plūme(M), Mārīte(M)) nesagādāja grūtības piestiprināt knaģus apkārt groziņam, bet grūtības sagādāja pareizās krāsas knaģi piespraust pie tādas pašas krāsas papīra, bet pēc pedagoģa atkārtotas parādīšanas, bērni uzdevumu izpildīja. Divi bērni (Ķirsis(M), Sēne(M)) nesaprata, ka pie vienādas krāsas papīra, jāpiesprauž tādas pašas krāsas knaģis.

Šī ir viena no vienkāršākajām aktivitātēm, ko veicot var attīstīt bērna muskuļu koordināciju.

15., 16.. attēli. Bērnu darbošanās ar knaģiem.

Darbības ar pogāšanu. Krāsainie tārpiņi. Pedagoģs pastāsta bērniem, ka pie viņiem šodien ieradusies tārpiņu ģimene, bet tārpiņiem ir auksti un svārciņi visiem sajaukušies kopā mazgājot veļu. Pedagoģs parāda bērniem groziņu, kur ir visi svārciņi un aicina sašķirot svārciņus, liekot attiecīgās krāsas svārciņus, tādas pašas krāsas groziņa. Kad svārciņi sašķiroti pa krāsām, pedagoģs piedāvā bērnam izvēlēties vienas krāsas tārpiņu (dzeltens, sarkans, zils, zaļš). Bērnam jāpaņem tādas pašas krāsas groziņš, kur salikti tārpiņa “svārciņi”, kādas krāsas tārpiņu viņš izvēlējies. Pedagoģs parāda bērnam kā pogāt svārciņus uz tārpiņa (skat. 17,18 attēlus)..

Tā kā šķirošana pa krāsām tika veikta visiem kopā, tad arī pareizi tika sašķiroti svārciņi, pa attiecīgās krāsas groziņiem. Ja kāds gribēja likt nepareizi, tad parasti meitene (Plūme(M)) aizrādīja, ka tas groziņš nav pareizais, jāliek ir tajā. Tā kā pogas bija izvēlētas diezgan lielas un svārciņiem caurums bija pietiekoši liels, tad bērniem tārpiņu saģērbšana nesagādāja problēmas. Kad bērns beidzis pogāt svārciņus, viņš ar tārpiņu var rotaļāties ikdienas rotaļās

Šāds uzdevums noder muskuļu attīstībai un roku, acu koordinācijas treniņam.

17., 18. attēls. Krāsainie tārpiņi

Skanošās oliņas. Bērnam uz galda nolikts groziņš ar krāsainām oliņām. Pedagoģs aicina atrast divas vienādas oliņas. Kad uzdevums paveikts pedagoģs aicina salīdzināt vai vienādas krāsas oliņām ir vienāda skaņa. Tā kā katra oliņa skan savādāk, pedagoģs aicina atrast divas oliņas ar vienādu skaņu. Oliņas pildītas ar griķiem, akmentiņiem, podziņām u.c. Divām oliņām nav nekā iekšā- tukšas (skat. 19,20 attēlus). Bērniem ļoti patīk darboties ar skanošām oliņām. Starp bērniem notiek tādas kā sacensības, kuram pirmajam izdosies atrast divas vienādas oliņas. Divas vienādas krāsas atrast bērniem ir viegli. Pacietību prasa atrast oliņas ar vienādam skaņām. Divi bērni (Plūme(M), Bumbieris(Z)), veicot šo uzdevumu vispirms atrod tukšās oliņas un pasaka, ka tās ir nederīgas, jo neskan. Šī uzdevuma laikā bērni iemācās, ka, pakratot priekšmetu (oliņu), rodas skaņa. Bērni mācās atšķirt un salīdzināt skaņas. Darbojoties ar oliņām bērni mācās atpazīt un nosaukt krāsu.

19., 20.attēls Skanošās oliņas

Makšķerēšana. Pedagoģs bērniem izdala makšķeres (dzeltena, sarkana, zila, zaļa, melna, balta). Pedagoģs parāda bērniem, ka makšķeres galā ir magnēts, lai būtu iespējams noķert zivis. Pedagoģs ierāda kā pareizi makšķere turama rokā un kā akvārijā jāķer zivis. Pedagoģs parāda bērniem vienu no makšķeri, tie bērni, kuriem ir tādas pašas krāsas makšķeres kā pedagoģam, iet pie akvārija un cenšas noķert zivi. bērns makšķeres kāta galu tur rokās un ar rokas kustībām mēģina, lai kāda no akvārijā esošajām zivīm pieķeras viņam makšķeres galā. Kad bērns zivi noķēris, viņam jāpasaka vai tā ir liela vai maza zivs un attiecīgi jāieliek lielajā vai mazajā akvārijā.

Sākumā pedagoģs bija paredzējis, ka bērni pa vienam nāks un makšķerēs zivis, bet tā kā darbību velējās veikt visi bērni vienlaicīgi, bet visiem vietas pie akvārija nebija, tad pedagoģs pieņēma lēmumu, lai bērnus disciplinētu un mācīti būt pacietīgiem, pedagoģs parādīja vienas krāsas makšķeri, kuri var iet pie akvārija. Tā kā ar bērniem jau bija iepriekš strādāts pie dabas materiālu šķirošanas, tad lielo un mazo zivju grupēšana bērniem lielas grūtības nesagādāja. 2 bērni (Bumba(Z), Zvaigzne(Z)) vēlējās ātri noķert zivi- vilka ātri ārā no akvārija makšķeri nemaz nepaskatoties vai tur kur viņi ieliek makšķeri ir arī zivs, kuru noķert, abi zēni arī bieži jauca lielajā akvārijā lielās zivis, bet mazās- mazajā. Lapiņa(Z) un Saule(M) vēlējās ar labo roku turēt makšķeres kātu, bet ar kreiso roku pieturēt aukliņu pie gala, lai vieglāk būtu noķert zivi.

Šis uzdevums attīsta sīko motoriku, taustes un redzes uztveri, loģisko domāšanu, neatlaidību, jo ikviens bērns vēlas noķert zivi. Papildinās bērnu vārdu krājums, nostiprinās krāsu nosaukumi (skat.21,22attēlus).

21., 22.attēls "Makšķerēšana"

2.4. Pētījuma norises apraksts un rezultātu analīze

Pētījums tika veikts no 2013. gada oktobra līdz 2014. Gada maijam, viena mācību gaida laikā. Pētījumā izmantota novērošanas metode, kuras sagatavošanas posmā autore izvirza novērošanas mērķi, uzdevumus, izstrādā novērošanas gaitu un novērošanas tabulu (skat.2.pielikumu): 2-3 gadīgu bērnu sīkās motorikas attīstības (iemaņu un prasmju) fiksēšanai. Novērošana norit trīs posmos- pētījuma sākumposmā, vidū un noslēgumā. Tādējādi, iegūstot bērnu sīkās motorikas attīstības dinamiku.

2.tabula. Bērnu sīkās motorikas attīstības līmeņa dinamika.

Bērni	oktobris			maijs		
	Apgūts	Nav apgūts	Daļēji apgūts	Apgūts	Nav apgūts	Daļēji apgūts
Bumba (Z)	0	10	3	2	4	7
Sēne (M)	2	7	4	10	0	3
Zvaigzne (Z)	0	11	2	1	3	8
Bumbieris(Z)	1	8	4	6	0	7
Ķirsis (M)	0	7	6	9	0	4
Plūme (M)	2	1	10	10	0	3
Mārīte(M)	1	7	5	9	0	4
Saule (M)	0	10	3	3	2	8
Lapiņa (Z)	0	9	4	5	0	8
Kopā %	5%	60%	35%	47%	8%	45%

Pētījuma sākumposmā varēja secināt, ka lielākai daļai bērnu ir vāji attīstīta sīkā motorika, satver karoti, otu ar visu plaukstu. Bērniem grūtības sagādā pašapkalpošanās iemaņu trūkums, spēja patstāvīgi noģērbties, apģērbties, apmeklēt tualeti.

Pētījuma vidus posmā, pēc novērošanas rezultātiem, autore secina, ka bērnu sīkās motorikas attīstībā ir jūtams progress (skat.24.attēlu). Lielākā daļa bērnu prot novilkt vienkāršus apģērba gabalus, uzvilkt apavus. Ja pedagogs ierāda kā pareizi turēt karoti vai otu, tad daļa bērnu, to izdara pareizi (skat.3.tabulu). Grūtības vērojamas trīs bērniem (Zvaigznei(Z), Lapiņa(Z), Bumba(Z)). Šie bērni arī nelabprāt

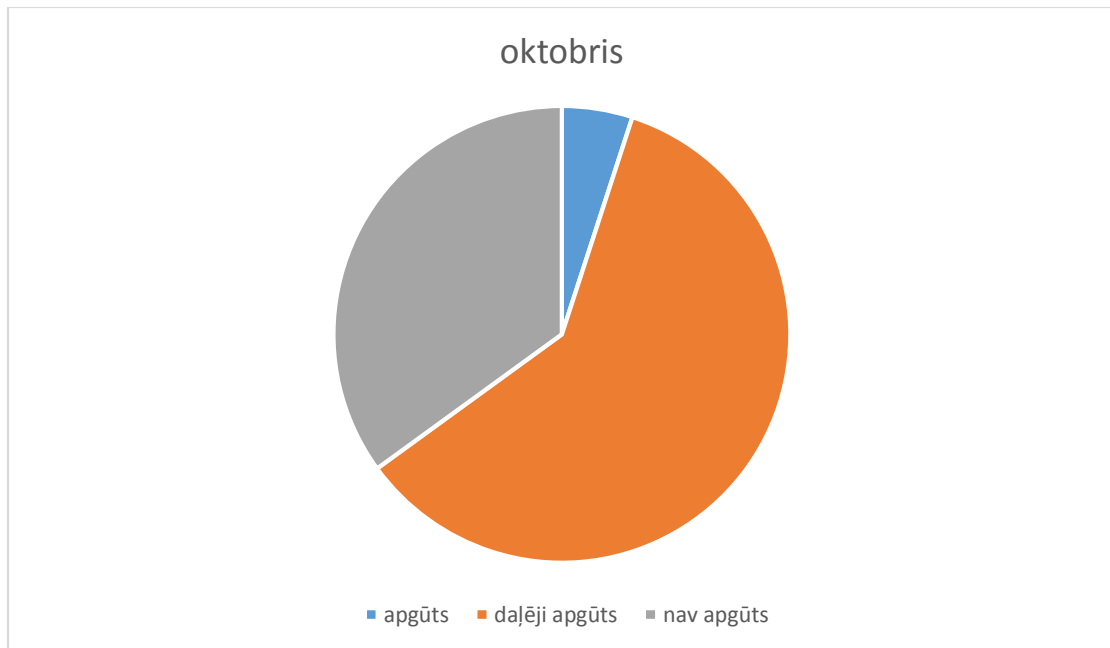
iesaistās kopīgajās aktivitātēs, daudz jāstrādā ar viņiem papildus pie sīkās motorikas attīstības.

3.tabula. Bērnu sīkās motorikas attīstības līmeņa dinamika pētījuma vidū

Bērni	Janvāris		
	Apgūts	Nav apgūts	Daļēji apgūts
Bumba (Z)	1	8	4
Sēne (M)	3	2	8
Zvaigzne (Z)	0	2	1
Bumbieris(Z)	3	4	6
Ķirsis (M)	3	2	8
Plūme (M)	1	8	10
Mārīte(M)	1	5	7
Saule (M)	1	5	7
Lapiņa (Z)	1	7	5
Kopā %	13%	38%	49%

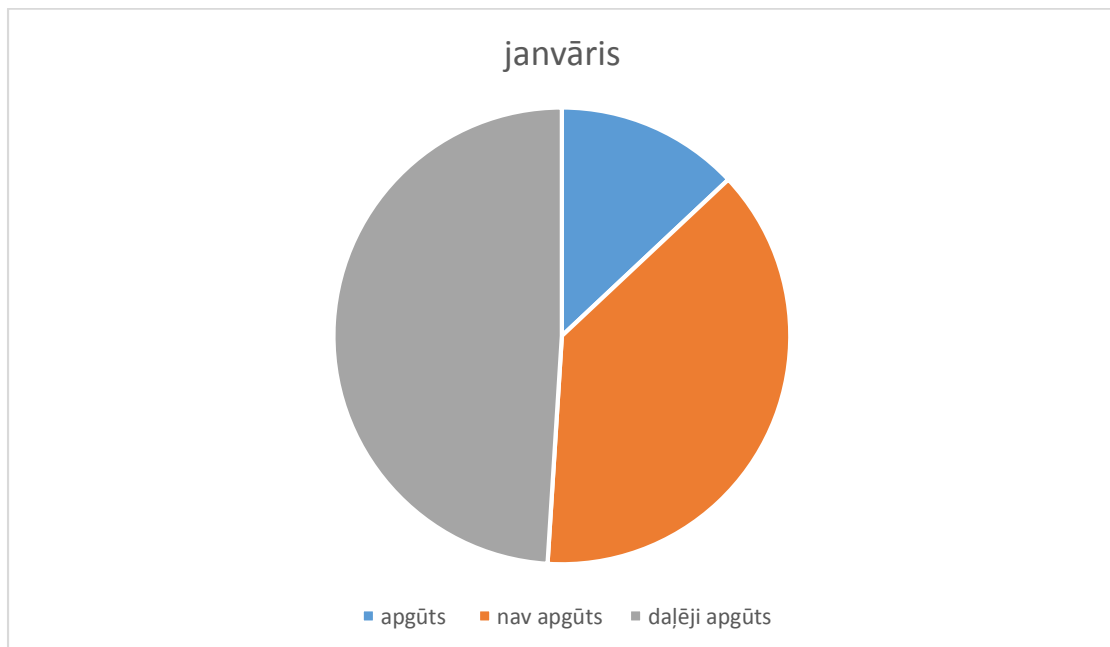
Pētījuma noslēguma posmā, pēc novērošanas rezultātiem, autore secina, ka pārsvarā bērni ir apguvuši pamatprasmes, bērnu sīkā motorika pakāpeniski attīstās un pilnveidojas. Attīstība ir atkarīga no bērna individuālajām attīstības īpatnībām, citam tā norit straujāk, citam lēnāk. Sīkās motorikas attīstība ir cieši saistīta ar vispārīgo bērna attīstību gan fizisko, gan psihisko. Var secināt, ka 2- 3 gadīgu bērnu sīkās motorikas attīstības pilnveidošanas ir lielā mērā atkarīga no tā, cik daudzpusīgus materiālus pieaugušais bērnam piedāvā ar ko darboties. Novērošanas rezultātu apkopojums pierāda, ka mācību gada laikā visiem bērniem ir novērota pozitīva sīkās motorikas attīstība.

Analizējot bērnu sīko motoriku, darba autore secina, ka mācību gada laikā visiem pētījuma grupas bērniem ir uzlabojusies sīkā motorika (skat. 2.tabulu). Pētījuma sākumā bērnu sīkā motorikas attīstības līmenis 60% bija vāji attīstīts, daļēji bija 35% un labi 5% (skat.23attēlu).

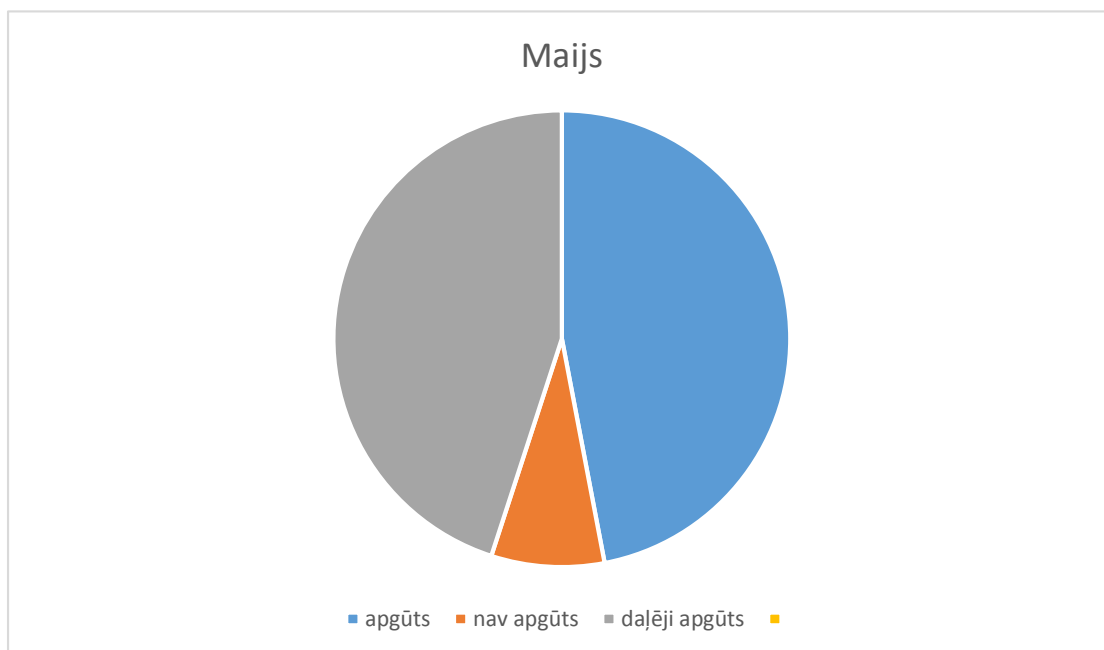
23.attēls. Bērnu sīkās motorikas attīstība pētījuma sākumā

Pētījuma beigu posmā, mācību gada laikā sistemātiski strādājot pie bērnu sīkās motorikas attīstīšanas un pilnveidošanas, piedāvājot bērniem daudzveidīgus paņēmienus materiālu ziņā, gan pirkstu vingrinājumos, gan didaktiskās spēles, ir redzams, ka bērnu sīkās motorikas attīstības līmenis ir paaugstinājies (skat.25.attēlu).

23.attēls. Bērnu sīkās motorikas attīstība pētījuma vidū

Var secināt, ka pētījuma laikā 2- 3 gadīgu bērnu sīkās motorikas prasmju līmenis paaugstinājies par 42%, neapgūto prasmju līmenis samazinājies par 52%.

25.attēls. Bērnu sīkās motorikas attīstība pētījuma beigās

Aplūkojot attēlus 23- 24 autore var salīdzināt sīkās motorikas attīstības līmeņus un secināt, ka pētījuma sākumā sīkās motorikas rezultāti bija viduvēji. Vērojot sīkās motorikas pētījuma beigās autore secina, ka rezultāti ir uzlabojušies un bērnu attīstība rit veiksmīgi.

Pētījuma gaitā autore veica vecāku anketēšanu, kuras mērķis bija noteikt vecāku priekšstatus, zināšanas un attieksmi par bērna sīkās motorikas attīstības nozīmi bērna prasmju attīstībā un pilnveidošanā. Turpmākajā darbā autore aprakstīs vecāku sniegtās vecāku atbildes.

Vecāku viedoklis par bērnu roku un pirkstu sīko motoriku. Apkopojot vecāku atbildes uz anketas jautājumiem (skat.1. pielikumu).

1. jautājums:

Cik bērnam ir gadu? Vecāku atbildes apliecina, ka bērnu vecums atbilst agrās bērnības periodam (2-3 g.v. bērni).

2. jautājums:

Kas īsti ir rokas un pirkstu sīkā motorika? Vecāku atbildes apliecina, ka tā ir roku un pirkstu darbības un kustība, daži vecāki piebilda, ka tā attīsta arī runu.

3. jautājums:

Kā rokas un pirkstu sīkā motorika sekmē bērnos runas un valodas spēju attīstību? Uz šo jautājumu vecāki apliecina ar atbildi „Jā”. Viens no vecākiem uz šo

jautājumu deva plašāku atbildi, ja tiek nodarbināti rokas un pirkstiņi, tad tiek aktivizēti runas centri, kas atrodas smadzeņu garozā.

4. jautājums:

Kā vecāki darbojas ar bērnu mājās, lai veicinātu viņa roku sīkās motorikas attīstību? Uz šo jautājumu vecāki atbildēja dažādi. Daži vecāki atbildēja, ka mājās ar savu bērnu liek puzzles, darbojas ar plastilīnu – liekot dažādas figūriņas, viens no vecākiem atbildēja, ka ar taustes palīdzību nosaka siltu un aukstu ūdeni, vecāki kopā ar bērniem pielieto virvītes vēršanu, aptausta pupas, zirņus, graudus. Citās atbildēs bija minēts, ka ar savu bērnu liek mozaīkas. Daži vecāki uzskata, ka lai veicinātu bērna roku sīkās motorikas attīstību galvenais bērna uzdevums visu darīt patstāvīgi.

5. jautājums:

Kādas rotaļas, rotaļlietas un spēles vecāki izmanto mājās, lai nodarbinātu bērna rokas?

Lai nodarbinātu bērna rokas, vecāku atbildes apliecina, ka mājas apstākļos ir iespēja darboties gan ar puzzle, gan ar zīmēšanu, krāsošanu ar pirkstiņu krāsām, sīko priekšmetu izlikšanu (pupas, zirņi, akmentiņi), gan ar „Lego” klučiem, izmanto arī datora klaviatūru pirkstiņu nodarbēm, darbojas ar pērlīšu un striķīšu vēršanu, mozaīkas izlikšanu, plastilīnu un mīklas mīcīšanu. Vērtējot vecāku atbildes uz šo jautājumu, secinu to, ka vecāki ar saviem bērniem pietiekami nodarbināti mājas apstākļos un tiešām bagāts ir izmantoto rotaļu klāsts.

6. jautājums:

Vai vecāki spēj vērtēt skolotājas darbu ar bērniem roku sīkās motorikas attīstībā?

Pēc vecāku atbildēm bija grūti spriest, vai viņi spēj vērtēt skolotājas darbu ar bērniem. Vecāki atbildēja, ka neprot vērtēt skolotājas darbu ar bērniem.

Viens vecāks deva šādu atbildi, ka viņa bērns ir ļoti aktīvs un bija ļoti apmierināts, ka pirmsskolas iestādē aktīvi attīsta roku un pirkstu sīko motoriku, citam vecākam likās, ka viņa bērns rada pats sev iniciatīvu, lai darbotos ar sīkiem

priekšmetiem, savu kārt cits vecāks novēroja savu bērnu mājās, darbojoties ar pirkstiņu spēlēm.

7. jautājums:

Par ko vecāki visvairāk priecājās bērna attīstībā? Vecāku atbilde uz šo jautājumu apliecina, ka bērni paliek arvien patstāvīgāki, bagātinās vārdu krājums, prot izteikt savu viedokli, dzied dziesmiņas, bērni interesējas par visu jauno.

8. jautājums:

Vai vecākus apmierina bērna roku darbības attīstības stāvoklis: priekšmetu, karotes, u. c. lietu satvēriens?

Analizējot šo jautājumu, sapratu to, ka turpmāk būs pie satvēriena jāpiestrādā, jo daži vecāki atbildēja „daļēji”, un turpmākajiem dzīves posmiem uzdevumu sarežģītības pakāpes mainīsies, tāpēc tā ir jātrenē līdz skolas vecumam.

9. jautājums:

Ko vecāki ieteiktu grupas skolotājam, lai panāktu labus rezultātus, veicinot bērna rokas sīkās motorikas attīstību?

Viens vecāks atbildēja uz šo jautājumu spriežot pēc sava bērna, ka panākumi jau ir labi. Pārējie vecāki iesaka vairāk darboties ar smalki plēsto aplikācijas papīra līmēšanu, zīmēt ar pirkstiņiem, pamazām mācīt griezt ar šķērēm (šķēres galiem jābūt apaļiem), arī darboties ar veidošanas materiāliem.

Lai arī vecāki anketās norādīja, ka mājās bērnam ir rotaļas, rotaļlietas un spēles, divi bērni tikai pirmsskolas izglītības iestādē iepazinās ar pirkstiņkrāsām. Dabas materiālus bērni pārsvarā nodarbībās vēlējās pārbērt no viena trauka otrā, tikai pēc vairākkārtējām pedagoga darbībām, parādot, ka var arī šķirot, liekot katru veidu savā trauciņā, bērni sāka šķirot. Acīmredzot vecāki mājās šādas darbības ar bērniem nebija veikuši. Pedagogu atklātās nodarbības vecākiem būtu labs veids, lai pedagogs parādītu kā ikdienā strādā ar bērniem un vecāki gūtu jaunus iespaidus, zināšanas kā mājās darboties ar bērnu, lai veicinātu bērna vispusīgu attīstīšanu.

Secinājumi

1. Sīkās motorikas attīstīšanā ir jāiegulda ilgstošs un sistemātisks darbs, lai bērnam būtu labi attīstīta sīkā motorika. Respektīvi, jau agrīnajā bērnības periodā jāattīsta sīkā motorika, lai veicinātu bērna tālāko iemaņu veiksmīgu apgūšanu.
2. Rokas un pirkstu muskulatūra, kā arī roku, delnu, kustību un acu koordinācijas, runas spējas attīstās dažādos bērna darbības veidos, jāļauj un jādod tikai bērniem iespēju darboties.
3. Daudzi pedagogu pētījumi ir pierādījuši, ka rotaļa ir bērna dabīga izpausme, kura bērnam ļoti patīk un ir vispiemērotākais darbības veids. Rotaļā radoši darbojoties bērns attīstās vispusīgi. Attīstās kustību koordinācija un regulācija, attīstās pirkstu sīkā muskulatūra, izziņas procesi- runa, domāšana, sajūtas, uztvere, uzmanība, atmiņa. Bērns apgūst speciālās prasmes un iemaņas, gūst pozitīvas emocijas.
4. 2-3 gadīgu bērnu sīkā motorika vēl ir attīstības stadijā. Bērniem ir vāji attīstīta sīkā motorika, runas spējas, acu un rokas koordinācija, bērniem grūtības sagādā vingrinājumi, sīkās motorikas attīstīšanai, ir sasprindzināti muskuļi. Šis fakts izskaidrojams ar to, ka bērni iepriekš maz veikuši vingrinājumus sīkās motorikas attīstīšanai. Lai arī vecāki anketās norādīja, ka mājās bērniem ir rotaļas, rotaļlietas un spēles, kas attīsta bērnu sīko motoriku, divi bērni tikai pirmsskolas izglītības iestādē iepazinās ar pirkstiņkrāsām. Dabas materiālus bērni sākumā pārsvarā vēlējās pārbert no viena trauka otrā, tikai pēc vairākkārtējām pedagoga darbībām, parādot, ka var arī šķirot, liekot katru veidu savā trauciņā, bērni sāka šķirot. Acīmredzot šādu darbību vecāki mājās ar bērniem nebija veikuši. Tātad, darbs vecāku izglītošanā ir viens no vissvarīgākajiem faktoriem bērna sīkās motorikas attīstīšanas procesā.
5. Pētījuma rezultāti liecina, ka 2- 3 gadīga bērna sīkās motorikas veiksmīga attīstīšana ir iespējama, ja bērna prasmes un iemaņas sistemātiski un pakāpeniski tiek attīstītas. Analizējot bērnu sīkās motorikas attīstību, rezultāti liecina, ka mācību gada laikā bērnu sīkās motorikas līmenis ir paaugstinājies par 42%. bērnu neapgūtās prasmes līmenis samazinājies par 52%.
6. Pētījuma rezultāti pierāda, ka sistemātiski un regulāri organizētas nodarbības attīsta un pilnveido bērna sīko motoriku. Pētījuma izvirzītā hipotēze: agrīnajā bērnības periodā bērnu sīkās motorikas attīstība tiek sekmēta, ja pedagogs izmanto daudzveidīgus paņēmienus, materiālus, darba piederumus, ja tiek veicināta sīkās muskulatūras attīstība un pareizs darba piederumu satvēriens, motivē bērnus darboties, uzslavē par paveikto- ir apstiprinājies.

Izmantotā literatūra un informācijas avoti

1. Albrehta, Dz. (1998) Pētīšanas metodes pedagoģijā. Rīga: Mācību grāmata, 104 lpp.
2. Avaņesova, V. (1986) Audzināšana un mācīšana dažāda vecuma bērnu grupā. Rīga: Zvaigzne, 168 lpp.
3. Baha, V. (2005) Mācies ar prieku! Rīga: Pētergailis, 66 lpp.
4. Bakisa A. Romēns K. (1997) Rotaļas ar bērnu vecumā no 1 dienas līdz 6 gadiem . Alberts XII, 191 lpp.
5. Bauģe, G. (2014) Bērnu emociju apzināšana zīmēšanā. Vecākiem. Nr.14(37), 9 lpp.
6. Dzintere D. Boša R. (1997) Rotaļspēles. Rīga: „Mācību apgāds NT”, 82 lpp.
7. Dzintere D. (2000) Bērns kā vērtība ģimenē un pirmsskolā. Rīga: SIA Izglītības soļi, 87 lpp.
8. Dzintere, D. (1987) Pedagoģisko pētījumu metodes bērnudārzā. Rīga: Latvijas PSR Izglītības ministrija, 47 lpp.
9. Freiberga I., Priede L. (2007) Bērns mācās izzināt pasauli.
Rīga: SIA Izglītības soļi, 177 lpp.
10. Golubina V.(2006) Pirkstiņu spēles . Pirmsskolas izglītība, 44 lpp.
11. Golubina, V. (2007) Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata. Rīga: SIA Izglītības soļi, 308 lpp.
12. Indriksone E. (2004) Kad trešais dzīves gads ir klāt. Pirmsskolas izglītība 44 lpp.
13. Indriksone E.(2004) Kad trešais dzīves gads ir klāt, turpinājums
Pirmsskolas izglītība 44 lpp.
14. Jonīte V. (1997) Spēles kā bērnu sensoro spēju attīstītājas. Rīga: „Mācību apgāds NT”, 63 lpp.
15. Kundziņa J. (2006) Rotaļas un spēles kā bērna sensorās attīstības veicinātāja agrīnās bērnības vecumposmā. Pirmsskolas izglītība 44 lpp.
16. Lieģeniece D. (1999) Kopveseluma pieeja audzināšanā. Rīga: Raka, 262 lpp.
17. Ļublinska A.(1979) Bērnu psiholoģija. Rīga: Zvaigzne, 382 lpp.
18. Poddjakova N. un Avaņesova V. (1986) Sensoriskā audzināšana bērnudārzā. Rīga: Zvaigzne,176 lpp.
19. Prudņikova I. (2004) Montesori pedagoģija ikdienā. Rīga: RaKa, 180 lpp.

20. Piažē Ž. (2002) Bērna intelektuālā attīstība. Rīga: Pētergailis, 318 lpp.
21. Pirmsskolas izglītības programma (2012) Rīga: Valsts izglītības saturs centrs, 28 lpp.
22. Puškarevs, I. (2001) Attīstības psiholoģija. Rīga: Raka, 88 lpp.
23. Ritenberga V. (1989) Ģimenes enciklopēdija I (Personības veidošana- sajūtas). Rīga: Galvenā Enciklopēdiju Redakcija, 831 lpp.
24. Svence G. (1999) Attīstības psiholoģija Rīga: Zvaigzne, 158 lpp.
25. Svence, G. (1999) Attīstības psiholoģija. Rīga: Zvaigzne ABC, 158 lpp.
26. Špona, A. (2006) Audzināšanas process teorijā un praksē. Rīga: Raka, 211 lpp.
27. Štāls M. (1927) Audzināšana un mācīšana agrā bērnībā. Rīga: Valters un Rapa akc. sab. izdevums, 350 lpp.
28. Ukstiņa R. (2005) Ģeometrisko figūru izmantošana pirmsskolas vecuma bērnu domāšanas attīstībai. Pirmsskolas izglītība 44 lpp.
29. Ukstiņa R. (2005) Didaktiskās rotaļas matemātiskās domāšanas attīstībai. Pirmsskolas izglītība 44 lpp.
30. Vorobjovs, A. (2000) Vispārīgā psiholoģija. Rīga: SIA Izglītības soļi, 212 lpp.
31. Zunda I. (2006) Kas ir maņu mācība, un tās nozīme bērna attīstībā. Pirmsskolas izglītība 44 lpp.
32. Ананьев, Б. (1954) Вопросы детской и общей психологии. Москва, 204 с.
33. Венгер, Л. (1973) Дидактические игры и упражнения по сенсорному воспитанию дошкольников. Москва: Просвещение, 154 с.
34. <http://www.foundationyears.org.uk/files/2012/03/Development-Matters-FINAL-PRINT-AMENDED.pdf>
35. Э. Шабанова, (2009) 2 <http://www.i-deti.ru/arhiv/2009/2/fasol-goroh-i-melkaya-motorika>

Pielikumi

1. PIELIKUMS. Anketas paraugs

Anketa

Cien. Vecāki, lūdzam Jūs atbildēt uz sekojošiem jautājumiem!

- 1. Cik bērnam ir gadu?**

- 2. Kas ir rokas un pirkstu sīkā motorika?**

- 3. Kā rokas un pirkstu sīkā motorika sekmē bērnos runas un valodas spēju attīstību?**

- 4. Kā Jūs darbojaties ar bērnu mājās, lai veicinātu viņa roku sīkās motorikas attīstību?**

- 5. Kādas rotaļas, rotaļlietas un spēles Jūs izmantojat mājās, lai nodarbinātu bērna rokas?**

- 6. Kā vērtējat skolotājas darbu ar bērniem roku sīkās motorikas attīstībā?**

- 7. Par ko Jūs visvairāk priecājaties bērna attīstībā?**

8. Vai jūs apmierina bērna roku darbības attīstības stāvoklis: priekšmetu, karotes, u. c. lietu satvēriens?

9. Ko Jūs ieteiktu grupas skolotājam, lai panāktu labus rezultātus, veicinot bērna rokas sīkās motorikas attīstību?

PALDIES PAR ATSAUCĪBU!

2. PIELIKUMS. Bērnu attīstības līmeņa novērošanas tabulas paraugs

Bērna sīkās motorikas attīstības individuālā karte

Bērna vārds.....

Bērna vecums.....

Darbības veids	Jā	Nē	Daļēji
1.Ģērbšanās iemaņas			
2.Attaisa, aiztaisa rāvējslēdzus, pogas u.c.			
3.pareizi lieto galda piederumus (pareizi prot satvert karoti)			
4.Ir pietiekams vārdu krājums (atbilstošs bērna vecumam)			
5.Izrāda vēlmi aktīvi darboties			
6.Paveic iesākto darbu līdz galam			
7.Darbojas ar sīkiem priekšmetiem: šķiro, ver, ber			
8.Darbojas ar lielo, mazo konstruēšanas materiālu			
9.Pareizā tvērienā lieto rakstāmpiederumus, darbarīkus (zīmulis, ota, spiedogs u.c.)			
10.Darbojas ar papīru (salvešu, papīra plēšana, virpināšana)			
11.Izkrāso konkrētus laukumus			
12.Grupē objektus, salīdzina pēc lieluma, formas, krāsas (pamatkrāsas)			
13.Pazīst, nosauc un atpazīst ģeometrijas pamatelementus (kvadrāts, aplis, trijstūris)			

Piezīmes:

3. PIELIKUMS. Pirkstiņu rotaļas

Cepu, cepu kukulīti, (*plaukšķina*)
citu lielu (*iepleš rokas*),
citu mazu, maziņu; (*sakrusto rokas pār krūtīm*)
Viļ, viļ apaļu, (*veļ it kā bumbiņu rokās*)
Paukš - krāsnītē (*pieliek rokas pie mutes*)
Ar garu, garu skursteni; (*paceļ rokas virs galvas*)
Ņam, ņam, ņam-m-m, cik gards! (*plaukšķina pa punci*)

Vāru, vāru putriņu, (*maisā ar rādītājpirkstu plaukstā*)
Pieci milti katliņā; (*pieskaras pie katra pirkstgala ar rādītājpirkstu*)
Šim dos, tam dos, šim dos, tam dos, (*pēc kārtas pieliec katru pirkstiņu, sākot ar īkšķi*)
Tam nepietika; (*pieliec mazo pirkstiņu, viegli saspiež visu plaukstu*)
Tas aizskrēja sūdzēties: Mamm, mamm, man putras nedeval!!! (*ar roku pārskrien puncim un sūdzoties pakutina ausi vai padusi*).

Vāru, vāru pelei putru, pieci milti katlā; (*maisā ar rādītājpirkstu plaukstā*)
Ar astīti pamaisīju; (*ar otras rokas mazo pirkstiņu pakutina plaukstiņu*)
Ar snīpīti palaizīju (*pieliek plaukstiņu pie deguntiņa*)
Atskrēja runcītis, (*pārskrien ar pirkstiem pār punci*),
Visu izgāza! (*noplāta rokas vai vēl pakutina pēc noskaņojuma*)

Šis pirkstiņš - vectētiņš, (*noliec īkšķi*)
Šis - vecmāmiņa, (*noliec rādītājpirkstu*)
Šis lielais - tētis, (*noliec vidējo pirkstu*)
Šis - māmiņa, (*noliec zeltnesi*)
Bet šis, tas maziņais? (*pieliec mazo pirkstiņu*)
Tas jau tas labiņais! (*samīļo un sabučo rociņu vai visu bērniņu*)

Lēkā zaķis greizacis (*labās rokas rādītājpirksts un vidējais pirksts iztaisnots uz augšu*)
Zem lielās priedes (*kreisās rokas pirkti plati izplesti augšā*).
Tad zem otras lielās priedes (*kreisās rokas rādītājs un vidējais pirksts uz augšu*)
Lēkā zaķis baltlīpis (*visi kreisās plaukstas pirksti augšā plati*).

GUĻUS UZ MUGURAS:

Tipu, tapu kājiņas,
Ciemā tekot; (*naski vicina gaisā kājiņas*)
Vintaru, vantaru
Mājās nākot. (*kājas gaisā vicina lēnām, rāda, ka ķeras viena aiz otras*)

Lācis kāpa ozolā, (*ar abām rokām pēc kārtas - saliekam roku dūrē, tad iztaisnojam pirkstus - apmēram tā, it kā jūs rāptos pa kāpnēm*)
Bites dūra vēderā; (*rokas dūrē, rādītāj pirksti iztaisnoti - veicam durošas kustības*)
Jo tas lācis augstāk kāpa, (*kā iepriekš ar lāci, tikai tagad vēl rokas ceļam augstāk*)
Jo tās bites sīvāk koda. (*iztaisām biūtes un cenšamies "iekost" viens otram - kutināt*)

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs izstrādāts

RPIVA Pedagoģijas
(fakultāte)

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi

Darba autors Kristīne Ruģele

(Vārds, uzvārds)

(Paraksta)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs

Mg.paed.

Zinātniskais/akadēmiskais

grāds

Lektore

Akadēmiskais amats

Antra Randoha

Vārds, uzvārds

(paraksts)

kvalifikācijas darbs aizstāvēts

pārbaudījuma komisijas 2015. gada _____

sēdē, prot. Nr. _____, vērtējums _____

Valsts pārbaudījuma komisijas priekšsēdētājs

(zinātniskais grāds, amats, vārds, uzvārds)

(paraksts)

Domes priekšsēdētājs _____